

VI PITATE, MI ODGOVARAMO

- Dopuna dnevnog reda glavne skupštine dioničkog društva
- Sporazum sindikata o sindikalnim povjerenicima s pravima i obvezama radničkog vijeća

STR. 22

TRADITIO IURIDICA

LEGES AB OMNIBUS INTELLIGI DEBENT

Zaokret sudske prakse u svezi s pravom na zaštićeni najam u privatnim stanovima **STR. 10**

Nepouzdanost iskaza svjedoka i stranaka kao izazov u dokazivanju **STR. 13**

TISKANICA

VEĆ 65 GODINA S VAMA

Informator

TJEDNIK ZA PRAVNA I EKONOMSKA PITANJA

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb • ISSN 0537 6645

br. 6496 • 13. 11. 2017.

KOMUNALNA NAKNADA ZA NEKRETNINE U VLASNIŠTVU DRŽAVE

INFORMATOROVI PRAVNI ALATI

Suglasnost poslodavca za sklapanje ugovora o dodatnom radu radnika
STR. 7

SUDSKA PRAKSA STR. 8

Novine u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma
STR. 16

VREMEPLOV

Erdutski sporazum – 12. studenoga 1995.
STR. 19

DOGAĐAJI

U Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti održan okrugli stol o pravnom uređenju gospodarenja otpadom

Zaštita dostojanstva, privatnosti i osobnih podataka u radnim odnosima
STR. 20

MINISTARSTVO FINANCIJA – POREZNA UPRAVA

Mišljenje Središnjeg ureda
STR. 21

Komunalna naknada za nekretnine u vlasništvu države

Komunalna naknada većini jedinica lokalne samouprave predstavlja značajan izvor prihoda potreban za obavljanje komunalnih djelatnosti iz njihova djelokruga, kao što su odvodnja atmosferskih voda, održavanje čistoće u dijelu koji se odnosi na čišćenje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta, održavanje groblja i krematorija i javnu rasvjetu, ali se isto tako sredstva prikupljena komunalnom naknadom mogu odlukom predstavničkog tijela upotrijebiti i u svrhu građenja i održavanja objekata predškolskog, školskoga, zdravstvenog i socijalnog sadržaja, financiranja građenja i održavanja javnih građevina sportske i kulturne namjene i poboljšanja energetske učinkovitosti zgrada u vlasništvu jedinice lokalne samouprave.

SONJA MIŠKOVIĆ, dipl. iur.*

Stoga, imajući na umu važnost navedene materije, autorica u članku daje prikaz Odluke i Rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske od 11. srpnja 2017., koji se odnose na dijelove odredaba Zakona o upravljanju i raspolaganju imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske, a kojima je Republika Hrvatska sebe izuzela od obveze da jedinicama lokalne samouprave plaća komunalnu naknadu za nekretnine u državnom vlasništvu koje se nalaze na području tih jedinica, analizirajući pri tome, uz sadržaj te Odluke i Rješenja, i njihovu važnost odnosno doseg u pravnom poretku Republike Hrvatske.

1. PREDMET OSPORAVANJA I SADRŽAJ IZREKE ODLUKE I RJEŠENJA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE. BROJ: U-I-4637/2014, U-I-5903/2014, U-I-126/2016, U-I-964/2016 I U-I-1956/2016 OD 11. SRPNJA 2017.¹

Članci 19. i 26. Zakona o upravljanju i raspolaganju imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske (u nastavku teksta: ZURIV)² u vrijeme pokretanja ustavnosudskog postupka glasili su u cijelosti (izrijekom posebice osporene dijelove normativnog teksta istaknula autorica):

»Članak 19.

(1) Republika Hrvatska i Državni ured³ su oslobođeni plaćanja **poreza na promet nekretnina**, poreza na dobit i drugih poreza, **komunalne naknade** te drugih javnih davanja u odnosu na vlasništvo i upravljanje i raspolaganje državnom imovinom, osim ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

(2) Ostala tijela državne uprave nakon predaje državne imovine u obliku nekretnina na upravljanje Uredu prestaju biti obveznici plaćanja poreza na promet nekretninama, poreza na dobit i drugih poreza, komunalnih naknada te drugih javnih davanja u odnosu na predmetnu imovinu.«

»Članak 26.

Centar⁴ je oslobođen plaćanja poreza na promet nekretnina, poreza na dobit i drugih poreza, **komunalne naknade** te drugih javnih davanja u odnosu na vlasništvo i upravljanje državnom imovinom te ima za potrebe obavljanja poslova prema ovom Zakonu pravo uvida i pribavljanja podataka bez naknade.«

Uvodno naznačenom Odlukom Ustavni sud Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustavni sud) pokrenuo je postupak za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustav)⁵ te je ukinuo članak 19. st. 1. i članak 26. ZURIV-a u dijelovima koji glase: »komunalne naknade«.

Istodobno donio je i rješenje o neprihvatanju prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu sugla-

snosti s Ustavom članka 19. st. 1. ZURIV-a u dijelu koji glasi: »poreza na promet nekretnina«.

2. NAČELNA RAZMATRANJA

2.1. Obje citirane odredbe ZURIV-a odnose se na oslobodenje Republike Hrvatske od plaćanja više

vrsta javnih davanja - osim komunalnih naknada i poreza na promet nekretnina, tu su još porez na dobit, »drugi porezi« i »druga javna davanja«.

Unatoč tako sveobuhvatnom zakonskom izričaju, Ustavni sud se u ovome postupku ograničio na pitanje komunalnih naknada i poreza na promet nekretnina, vodeći se ponajprije granicama podnesenih prijedloga i širinom pretpostavljenog pravnog interesa predlagatelja ustavnopravne ocjene, koji su svi redom tijela jedinica lokalne samouprave odnosno udruženja jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave.

Ocjena o suglasnosti zakona s Ustavom, koja je po naravi stvari apstraktna, činjenica da (za sada) dokazivi pravni interes predlagatelja ustavnosudske ocjene nije Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u nastavku teksta: Ustavni zakon)⁶ propisan kao pretpostavka za predlaganje apstraktne ustavnosudske ocjene, kao i činjenica da

Ustavni zakon poznaje i pokretanje ustavnosudskog postupka po službenoj dužnosti - sve su to okolnosti koje bi u osnovi dopuštale i širi obuhvat raz-

»Svaki zakon koji se na više ili manje izravan način tiče ustrojstva, djelokruga ili (najčešće) financiranja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave nije istodobno i »zakon kojim se uređuje ustrojstvo, djelokrug ili financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave«, u smislu članka 36. st. 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.«

* Viša savjetnica u Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Pojedina stajališta i opservacije u ovome članku, koji nisu sadržani u tekstu razmatrane Odluke i Rješenja, osobna su stajališta i opservacije autorice.

¹ Nar. nov., br. 89/17.

² Nar. nov., br. 94/13 i 18/16.

³ Državni ured za upravljanje državnom imovinom; od 16. listopada 2016. pod nazivom Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom.

⁴ Centar za restrukturiranje i prodaju.

⁵ Nar. nov., br. 56/90, 137/97, 8/98 - proć. tekst, 113/00, 124/00 - proć. tekst, 28/01, 41/01 - proć. tekst, 55/01 - ispr., 76/10, 85/10 - proć. tekst i 5/14 - Odluka USRH.

⁶ Nar. nov., br. 99/99, 29/02 i 49/02 - proć. tekst.

matranja pa je, načelno, bilo moguće ocjenjivati i ustavnopravnu prihvatljivost oslobođenja Republike Hrvatske od drugih vrsta davanja koja se u osporenim odredbama navode, osim dvaju apostrofiranih. Ustavni sud zadržao se, međutim, u granicama »petita« podnesenih prijedloga. Širenje predmeta razmatranja bilo bi i suviše uz činjenicu da je, obrazlažući svoj pravni pristup pitanju ustavnopravne prihvatljivosti dviju osporenih kategorija oslobođenja, istodobno - prije svega zakonodavnoj vlasti - dao i načelno primjenjiv razlikovni kriterij, kao »alat« za eventualne buduće slične zakonodavne zahvate, ali i za usklađivanje s Ustavom nekih već poduzetih.

2.2. U konkretnom slučaju, Ustavnom sudu bilo je podneseno nekoliko podnesaka naslovljenih kao »zahtjev za ocjenu suglasnosti« ZURIV-a s Ustavom, pozivom na članak 36. Ustavnog zakona, te nekoliko prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti ZURIV-a s Ustavom, u smislu članka 38. st. 1. Ustavnog zakona.

Zbog čega Ustavni sud nije u povodu pojedinih od spomenutih podnesaka postupio u smislu članka 36. st. 2. Ustavnog zakona, izloženo je u točkama 3.1., 3.2., 3.3., 3.4. i 3.5. obrazloženja Odluke i Rješenja, a pritom je važno obratiti pozornost na sadržaj izložen u točki 3.4. obrazloženja.

Riječ je o razmjerno čestoj pojavi u praksi Ustavnog suda, kojem se predstavnička tijela jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave obraćaju podnescima u kojima osporavaju suglasnost s Ustavom pojedinih zakona, tražeći od Ustavnog suda da s njihovim podnescima postupi kao sa zahtjevima za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom (to jest, na način da se ustavnosudski postupak smatra pokrenutim samim primitkom podneska u Ustavnom sudu, time da je Ustavni sud dužan o njemu odlučiti u hitnom postupku, u roku od naj-

više 30 dana od zaprimanja). Pritom tvrde da je riječ o osporavanju zakona kojim se uređuje ustrojstvo, djelokrug ili financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Korisno je stoga upozoriti da nije svaki zakon koji se na više ili manje izravan način tiče ustrojstva, djelokruga ili (najčešće) financiranja jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave istodobno i »zakon kojim se uređuje ustrojstvo, djelokrug ili financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave«, u smislu članka 36. st. 1. Ustavnog zakona.

Takvih je zakona, koji se mogu »ticati« navedenih pitanja, velik broj. Međutim, prethodno citirana pravna sintagma, u dijelu koji glasi: »kojim se uređuje«, upućuje na jedini relevantan kriterij - predmet uređenja zakona. Dakle, samo onaj zakon čiji je temeljni predmet uređenja ustrojstvo, djelokrug ili financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave jest zakon iz članka 36. Ustavnog zakona i samo s podneskom koji se odnosi na pitanje suglasnosti s Ustavom takvog zakona, Ustavni sud dužan je postupiti u smislu članka 36. Ustavnog zakona.

ZURIV, koji su u konkretnom slučaju predlagatelji osporili, nije takav zakon, jer je člankom 1. toga Zakona definiran njegov predmet uređenja, a to nije ni ustrojstvo, ni djelokrug, ni financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, već je to državna imovina te upravljanje i raspolaganje tom imovinom.

2.3. Ustavni sud smatrao je također potrebnim pojasniti⁷ na koga se faktično odnose osporene odredbe ZURIV-a, jer se u njima kao subjekt oslobođen od plaćanja javnih davanja ne navodi samo Republika Hrvatska,

⁷ Točke 5.1., 5.2. i 5.3. obrazloženja Odluke i Rješenja.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave samostalno odlučuju o uvođenju samo pojedinih vrsta poreza te se samo neki od poreznih prihoda smatraju njihovim vlastitim prihodima

TRADITIO IURIDICA (463)

prof. dr. sc. MARKO PETRAK*

LEGES AB OMNIBUS INTELLIGI DEBENT, lat. **zakone moraju svi razumjeti**; u rimskoj pravnoj tradiciji, izreka koja sadržava shvaćanje prema kojem pravni propisi moraju na takav način biti koncipirani i sastavljeni da ih svaka osoba na koju se dotični propis odnosi može bez teškoća u cijelosti razumjeti, s ciljem da bi ga se u potpunosti mogla pridržavati. Izreka je nastala na temelju jedne konstitucije careva Valentinijana III. i Marcijana iz 454. godine te je preuzeta u Justinijanov *Codex* (C. 1, 14, 9). **Svoju aktualnost nedvojbeno je zadržala i danas, budući da složenost suvremenog pravnog života ni u kojem slučaju ne podrazumijeva da pravni propisi zbog toga moraju biti komplicirani i nerazumljivi.** U cijeloj toj problematici, nije teško shvatiti da se srž problema često sastoji u pitanju kako kompleksnu pravnu misao i problematiku pretočiti u jezik razumljiv svakome. **Stvaratelji velikih europskih građanskih kodifikacija to su u zamjetnoj mjeri uspjeli ostvariti.** U spomenutom kontekstu valja se prisjetiti velikog hrvatskog pravika Balda Bogišića (* 1908.), autora crnogorskoga *Opšteg imovinskog zakonika* (OIZ), koji je u tom normativnom tekstu iznimno složene i slojevite pandektističke doktrine na vrlo uspješan način prenio u jezik više nego razumljiv ondašnjem puku. Sukladno Bogišićevim riječima, »zakonik valja da je jednolikošću svoje građe, njezinijem metodičnijem rasporedom i jasnošću izlaganja pristupačan svijema, koliko se više može« (cit. Bogišić, *Povodom Crnogorskog građanskog zakonika*, u: *Izabrana djela*. Tom IV., Studije i članci, 2004., str. 7). Tome nasuprot, čini se da današnji zakonodavci počesto više uopće nemaju ideal opće razumljivosti pravnog teksta pred očima. Nasuprot višedesetljetnom radu na tekstu klasičnih građanskih kodifikacija u kojem je vremenu bilo moguće stilski i jezično dotjerati tekst norme do sveopće razumljivosti, danas se i najvažniji propisi moraju sastaviti gotovo »preko noći« sa svim negativnim posljedicama koje takav pristup sa sobom nosi. **Stoga neće biti sasvim pretjerano ako kažemo da su mnogi segmenti suvremenog pravnog sustava vjerojatno posvema nerazumljivi njegovim adresatima koji nisu te sreće da imaju pravničko obrazovanje te da je apel za općom razumljivošću propisa - izražen na nadasve sažet i jezgrovit način i u rimskoj izreci *leges ab omnibus intelligi debent* - danas u premnogo slučajeva tek »glas vapijućeg u pustinji« (*vox clamantis in deserto*).**

* predstojnik Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

već i neki drugi subjekti - Državni ured za upravljanje državnom imovinom te Centar za restrukturiranje i prodaju.

Ujedno, Ustavni sud upozorio je i na uočeni propust koji je zakonodavac učinio glede preciznog definiranja tih subjekata, jer je 13. studenoga 2016. stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave.⁸ U vrijeme donošenja razmatrane ustavnosudske Odluke i Rješenja u ZURIV još nije bila unesena odgovarajuća izmjena koju bi nalagao taj Zakon. Naime, nji-

me je osnovano Ministarstvo državne imovine te je to Ministarstvo preuzelo poslove, opremu, pismohranu i drugu dokumentaciju, sredstva za rad, financijska sredstva te prava i obveze Državnog ureda za upravljanje državnom imovinom, dok je navedeni Državni ured prestao s radom.

Zaključno je u odnosnom dijelu razmatrane Odluke i Rješenja Ustavni sud naveo, u bitnome, da se oslobođenja od plaćanja određenih javnih davanja, neovisno o nazivu i ustrojstvu subjekta koji neposredno upravlja i raspolaze određenom imovinom, supstancijalno odnose na Republiku Hrvatsku pa je stoga, u kontekstu podnesenih prijedloga, za ustavnopravnu ocjenu relevantna samo činjenica da

⁸ Nar. nov., br. 104/16.

je Republika Hrvatska obveznik tih javnih davanja i subjekt koji se na temelju osporenih odredaba oslobađa od obveza.⁹

3. MERITORNA RAZMATRANJA

3.1. Ustavni sud je na samom početku razmatranja meritornih pitanja konkretnog postupka iznio argumentaciju¹⁰ koja trasira dva različita pristupa u odlučivanju o podnesenim prijedlozima - jedan kada je riječ o problemu oslobođenja Republike Hrvatske od plaćanja komunalne naknade, a drugi kada je riječ o problemu oslobođenja od plaćanja poreza na promet nekretnina.

To zato što su komunalna naknada i porezi dvije vrste javnih davanja, koji se međusobno bitno razlikuju prema ustavnom i zakonskom određenju te prema svojoj pravnoj naravi.

Naime, svi predlagatelji ustavnosudske ocjene izrazili su stajalište da su osporene zakonske odredbe prijeporne s gledišta članaka 3., 4., 5., 14., 48. i 51. Ustava, ali što je u ovome predmetu osobito važno, i s gledišta članaka 128., 129.a i 131. Ustava.

Potonje naznačene odredbe (uz još neke koje u kontekstu konkretnog predmeta nisu relevantne) čine skupinu ustavnih odredaba u kojima je usta-

votvorac građanima zajamčio ustavno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu te jasno odredio sadržaj tog prava. Taj je sadržaj zatim »pretočen«, između ostaloga, u članke 22., 23. i dr. Zakona o komunalnom gospodarstvu (u nastavku teksta: ZKG).¹¹

Predlagatelji su stoga i naglasili da su prema Ustavu komunalne djelatnosti u isključivoj nadležnosti jedinica lokalne samouprave pa je odlučivanje o komunalnoj naknadi, kao izvoru financiranja komunalnih djelatnosti i vlastitom prihodu jedinica lokalne samouprave kojim one slobodno raspolažu, u isključivoj nadležnosti predstavničkih tijela tih jedinica. Budući da je komunalna naknada javno davanje po osnovi vlasništva, a Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima¹² (čl. 35.) poznaje samo jednu vrstu vlasništva, predlagatelji su izrazili stajalište da se Republika Hrvatska, kao vlasnica nekretnina, ne može ni po čemu razlikovati od bilo koje druge fizičke ili pravne osobe, također vlasnice nekretnina, niti uživati povlašten položaj glede obveze koju ima svaki vlasnik nekretnine - da plaća komunalnu naknadu. Od te obveze vlasnik nekretnine može biti oslobođen samo na temelju odluke predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave.

Oslobođenje Republike Hrvatske od plaćanja poreza na promet nekretnina (ono propisano u čl. 19. st. 1. ZURIV-a, iako ne i ono istovjetno, propisano u čl. 26. ZURIV-a) osporio je samo jedan od predlagatelja, ali su svi predlagatelji ustvrdili da samovoljnom uskratom plaćanja dužnih davanja, komunalne naknade (i poreza na promet nekretnina), Republika Hrvatska jedinicama lokalne samouprave oduzima znatan dio zajamčenih prihoda.

Bitno je, stoga, naglasiti - i to čini supstanciju promatrane Odluke i Rješenja Ustavnog suda - da je državna vlast, što prema naravi stvari uključuje i zakonodavnu vlast, prema Ustavu ograničena ustavnim pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu, slijedom čega su Ustavom definirani i poslovi iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, način njihova financiranja te pravo na vlastite prihode kojima te jedinice slobodno raspolažu.

Upravo takvo ustavno uređenje pretočeno je u zakone pa su tako ZKG-om uređene komunalne djelatnosti kao poslovi iz lokalnog samoupravnog djelokruga, dok je financiranje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave odnosno poslova iz njihova djelokruga uređeno, osim ZKG-om, i Zakon

om o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u nastavku teksta: ZFJLP(R) S).¹³

Za razliku od toga, ustavno uređenje poreza svodi se na proklamaciju opće obveze podmirivanja javnih troškova na načelima jednakosti i pravednosti poreznog sustava, kao i načela prema kojem vlasništvo obvezuje, slijedom čega su vlasnici dužni pridonositi općem dobru (čl. 51. Ustava).

Slijedi da Ustav državnoj (primarno zakonodavnoj) vlasti glede pravnog uređivanja poreza ne nameće ograničenja usporediva s onima koja vrijede pri pravnom uređivanju pitanja iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zakonodavnoj je vlasti u uređivanju porezne politike i poreznog sustava ostavljen visok stupanj slobode, a jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave samostalno odlučuju o uvođenju samo pojedinih vrsta poreza te se samo neki od poreznih prihoda smatraju njihovim vlastitim prihodima.

Dakle, porezna politika i porezni sustav u osnovi ne pripadaju samoupravnom djelokrugu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a pritom, konkretno, porez na promet nekretnina ne pripada ni u kategoriju poreza o kojima bi samostalno odlučivala jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i koji bi predstavljali njezin vlastiti prihod.

Slijedom navedenog, nema ustavne osnove za dvojbe oko pitanja je li država ovlaštena

zakonom uskratiti (ili dati) lokalnoj jedinici prihod od poreza na promet nekretnina.

3.2. Argumentirajući, dakle, potrebu za diferenciranim pravnim pristupom pitanju ustavnopravne prihvatljivosti svake od dviju osporenih kategorija oslobođenja Republike Hrvatske od javnih davanja (komunalne naknade odnosno poreza na promet nekretnina) s obzirom na stupanj ograničenja koji zakonodavcu nameće Ustav, Ustavni sud ukazao je na široko primjenjiv razlikovni kriterij koji je nužno imati na umu prilikom svih zakonodavnih zahvata.

4. POSEBNO U ODNOSU NA PROBLEM KOMUNALNE NAKNADE

4.1. Za potrebe ovoga članka suvišno je izlagati o načinu na koji su ZKG-om odnosno ZFJLP(R) S-om, sukladno Ustavu, uređena pitanja vezana uz komunalnu naknadu, kao ni posebice obrazlagati stajalište da je, s obzirom na mjerodavno ustavno i zakonsko uređenje, svaki vlasnik nekretnine na koju se plaća komunalna naknada obveznik te naknade (osim ako ga od obveze oslobodi predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave) - pa to uključuje i Republiku Hrvatsku i nema nikakvog pravnog temelja

Nije moguće 'samo utjecati na visinu' prihoda od komunalne naknade, a istodobno 'ne utjecati na pravo' odlučivanja o komunalnoj naknadi

⁹ Radi detaljnijeg pojašnjenja, odnosno dio razmatrane Odluke i Rješenja u cjelini glasi:

*(...)

5.3. Osporena oslobođenja od plaćanja određenih javnih davanja, propisana člancima 19. i 26. ZURIV-a, nominalno se odnose na državna tijela odnosno na zakonom osnovanu pravnu osobu s javnim ovlastima, to jest na onaj subjekt koji je ovlašten upravljati i raspolagati imovinom u vlasništvu Republike Hrvatske. Oslobođenja od plaćanja određenih javnih davanja, neovisno o nazivu i ustrojstvu subjekta koji neposredno upravlja i raspolaže određenom imovinom, supstancijalno se odnose na Republiku Hrvatsku pa je stoga, u kontekstu podnesenih prijedloga, za ustavnopravnu ocjenu relevantna jedino činjenica da je Republika Hrvatska obveznik tih javnih davanja i subjekt koji se na temelju osporenih odredaba oslobađa od obveza.

U tom smislu Ustavni sud nije smatrao potrebnim posebice razmatrati stavak 2. članka 19. ZURIV-a, jer je riječ o odredbi koja uređuje situaciju kad tijela državne uprave nekretnine predaju posebnom državnom tijelu nadležnom za upravljanje i raspolaganje, de facto Republici Hrvatskoj, a na nju se odnose sporna oslobođenja od plaćanja javnih davanja. Po naravi stvari, za tijelo državne uprave koje je imovinu predalo drugom nadležnom subjektu time prestaju prava i obveze povezana s tom imovinom.

Sam pravni izričaj stavka 2. članka 19. ZURIV-a, koji glasi: 'Ostala tijela državne uprave nakon predaje državne imovine ... Uredu ... prestaju biti obveznici plaćanja ...', upućuje na zaključak da tijela državne uprave do trenutka predaje imovine (Uredu) jesu obveznici plaćanja javnih davanja.

Prema tome, stavkom 2. članka 19. ZURIV-a nisu propisana oslobođenja od plaćanja javnih davanja u smislu koji imaju u vidu predlagatelji. Stoga, premda oni osporavaju cjelokupan sadržaj članka 19. ZURIV-a, Ustavni sud ocjenjuje da se prigovori zbog oslobođenja Republike Hrvatske od plaćanja javnih davanja odnose samo na st. 1. čl. 19. ZURIV-a te na čl. 26. ZURIV-a.«

¹⁰ Točke 8., 8.1., 8.2. i 9. obrazložena Odluka i Rješenja.

¹¹ Nar. nov., br. 36/95, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03 - proč. tekst, 82/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 144/12, 147/14 i 36/15.

¹² Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99 - Odluka USRH, 22/00 - Odluka USRH, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14.

¹³ Nar. nov., br. 117/93, 69/97, 33/00, 73/00, 127/00, 59/01, 107/01, 117/01, 150/02, 147/03, 132/06, 26/07 - Odl. USRH, 73/08, 25/12, 100/15 i 115/16.

da bi Republika Hrvatska, kao vlasnica nekretnine na koju se plaća komunalna naknada, dakle kao privatnopravni subjekt, u tome pravnom području nastupala *de iure imperii*.

Međutim, upravo to se u konkretnom slučaju dogodilo i stoga se čini zanimljivijim razmotriti na koji je način do toga došlo.

Postoje određeni zanimljivi aspekti osporenih pravnih normi ZURIV-a koji su razlog »pojmovne zbrke« i poremećaja pravne logike u međusobnom odnosu propisa unutar pravnog poretka, koji dovode u pitanje ne samo ciljeve koje bi tako koncipirane pravne norme trebale ili uopće mogle ostvariti, već i sadržaj intencije predlagatelja odnosno donositelja pravne norme takvog sadržaja.

Naime, osporenim člankom 19. st. 1. ZURIV-a, u dijelu koji glasi: »osim ako posebnim propisom nije drugačije određeno«, propisano je da se oslobođenje Republike Hrvatske od plaćanja komunalne naknade primjenjuje supsidijarno u odnosu na sadržaj »posebnog propisa«. Drugim riječima, Republika Hrvatska bila bi oslobođena od plaćanja komunalne naknade na temelju ZURIV-a ako drugim (posebnim) propisom nije određeno da je dužna plaćati komunalnu naknadu.

Iako ga ZURIV ne imenuje, taj drugi, »posebni propis« trebao bi biti ZKG i ZFJLP(R)S.

Da bi se opći propis primijenio supsidijarno u odnosu na poseban, najprije trebaju postojati dva ili više propisa koji se doista nalaze u međusobnom odnosu općeg i posebnog propisa. No, između ZURIV-a s jedne strane, i ZKG-a odnosno ZFJLP(R)S-a s druge strane, ne postoji odnos općeg i posebnih propisa, već je riječ o propisima iz posve različitih, zasebnih i neovisnih pravnih područja.

Kada bi, hipotetski, ipak postojao odnos općeg i posebnog propisa između ZURIV-a i ZKG-a odnosno ZFJLP(R)S-a - Republika Hrvatska bi, na način kako je to ZURIV-om propisano, opet imala obvezu plaćati komunalnu naknadu te bi, kao i svi drugi obveznici, mogla biti oslobođena od plaćanja samo kada (i ako) takvu odluku donese predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave. Naime, »posebni propisi« ZKG i ZFJLP(R)S ne predviđaju oslobođenje od plaćanja komunalne naknade za Republiku Hrvatsku, što znači da je »posebnim propisom« propisano »dručkije« nego »općim propisom«, ZURIV-om, te bi se stoga, sukladno načelu supsidijarnosti, primjenjivao »posebni propis«. Prema »posebnom propisu« oslobođenja od plaćanja komunalne naknade za Republiku Hrvatsku - nema.

4.2. Iz navedenoga proizlaze dva pitanja:

- Kako je moguće da predlagatelj zakona odnosno zakonodavac u sadržaj pravne norme unese tekst čije je jedino moguće tumačenje dijametralno suprotno cilju koji je trebao biti postignut - da Republika Hrvatska ne plaća komunalnu naknadu

(pri čemu, u kontekstu ovog pitanja, valja zanemariti neusklađenost takvog cilja s Ustavom)?

- Kako je, u okolnostima kada važeći mjerodavan propis Republiku Hrvatsku *de facto* ipak obvezuje na plaćanje komunalne naknade, moguća dijametralno suprotna praksa?

Na prvo pitanje Ustavni sud u razmatranoj Odluci nije ni morao ni mogao dati odgovor, a niti autorica ovoga članka tog odgovora nema. O nastaloj konfuziji sam za sebe govori dio sadržaja očitovanja Vlade Republike Hrvatske od 9. listopada 2014., koje je tijekom postupka dostavljeno Ustavnom sudu.¹⁴

Ograničenja koja za državnu vlast proizlaze iz ustavnog prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu podrazumijevaju, između ostaloga, autonomno odlučivanje predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave hoće li i koga će osloboditi od plaćanja komunalne naknade

knuća, to jest svjesno i voljno umanjivanje ukupne visine naknade zbog oslobođenja od obveze koja nadležno tijelo odluči odobriti pojedinom obvezniku. Slijedom toga, nije moguće »samo utjecati na visinu« prihoda od komunalne naknade (kako navodi Vlada), a istodobno »ne utjecati na pravo« odlučivanja o komunalnoj naknadi.

Ustavni sud, također, osvrnuo se na tvrdnju Vlade da se »zakon može mijenjati zakonom« pa i na način da se uvode ograničenja.

Tu tvrdnju Ustavni sud drži samo načelno točnom te - što je važno za praksu predlaganja i donošenja zakona općenito - ističe kako načelno pravo zakonodavca da »zakon mijenja zakonom« nikako ne znači da zakonodavac može određeni zakon izmijeniti bilo kojim zakonom. **Takav bi pristup bio u opreci s temeljnim smislom načela vladavine prava i sigurnosti objektivnog pravnog poretka, a kada je riječ o zakonu kojim su uređena pitanja iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave, bio bi u opreci i s temeljnim smislom ustavnog jamstva prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.**

To zato što zakonodavac jest slobodan zakonima oblikovati, uređivati, mijenjati i ukidati pravna uređenja pojedinih pravnih područja, ali je u tome i ograničen navedenim ustavnim načelima i jamstvima (čl. 2. st. 4. al. 1. Ustava).

U konkretnom slučaju zakonodavac je, naprotiv, oslobođenje Republike Hrvatske od plaćanja komunalne naknade (koje se namjeravalo postići) uvrstio u zakon - ZURIV - koji nije mjerodavan za pravno područje lokalne i područne (regionalne) samouprave, a time ni za pravno uređenje instituta ko-

munalne naknade. Tako je »uzurpirao« dio samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave, a područje njihove autonomije suzio ispod Ustavom utvrđene razine i prekršio ustavno pravilo o ograničenosti državne vlasti ustavnim jamstvom prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu. Riječ je, stoga, o normativnom uređenju koje ima značnije i razmjere ozbiljnog narušavanja načela vladavine prava i pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka.

Za praksu predlaganja i donošenja zakona još je važnije istaknuti napomenu Ustavnog suda, prema kojoj bi zbog istog razloga (ograničenosti državne vlasti ustavnim pravom na lokalnu i područnu/regionalnu/samoupravu) postojala nesuglasnost s Ustavom zakonske odredbe o oslobođenju Republike Hrvatske od plaćanja komunalne naknade - sve i da je takva odredba izvrštena u zakonski akt koji, za razliku od ZURIV-a, jest mjerodavan za pravno područje lokalne i područne (regionalne) samouprave - primjerice u ZKG. Ograničenja koja za državnu vlast proizlaze iz ustavnog prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu podrazumijevaju, između ostaloga, autonomno odlučivanje predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave hoće li i koga će osloboditi od plaćanja komunalne naknade. **Stoga čak ni mjerodavnim zakonom, primjerice ZKG-om, ne bi bilo ustavnopravno dopustivo propisati druk-**

¹⁴ U tom očitovanju Vlade, između ostaloga, navodi se sljedeće:

»... Navedena odredba (osporeni članak 19. ZURIV-a - op.) utvrđuje se kao opće pravilo (lex generalis), jer se isto ne odnosi na slučajeve kada je obveza Republike Hrvatske i Državnog ureda na plaćanje tih davanja utvrđena posebnim propisom (lex specialis), u kojem se slučaju primjenjuje opće načelo prava: 'Lex specialis derogat legi generali', dakle primjenjuje se posebni propis kojim je ova obveza utvrđena.

... stoga (se) izuzimanjem određenih nekretnina iz obveze plaćanja komunalnog doprinosa ne sužava Ustavom utvrđeni samoupravni djelokrug jedinica lokalne samouprave, nego se samo utječe na visinu prihoda koji jedinice lokalne samouprave ostvaruju obavljanjem komunalnih djelatnosti, a ne i na samo pravo na prihod od obavljanja tih djelatnosti.

(...)

Pritom također treba imati u vidu činjenicu da se prihodi jedinica lokalne samouprave u pravilu utvrđuju zakonom te se zakonom mogu i ograničavati, kao i činjenicu da se navedena odredba Zakona o upravljanju (...) jednako odnosi na sve ovlaštenike javnih davanja za imovinu koja se izuzima iz obveze plaćanja ovlaštenika, a samim tim i na Republiku Hrvatsku ...

.. mišljenja smo da je upravo Zakon o upravljanju ... poseban propis kojim se na cjelovit način uređuju pitanja upravljanja i raspolaganja državnom imovinom, među kojima i oslobođenje od plaćanja komunalne naknade. Pitanje oslobođenja od plaćanja komunalne naknade tim je Zakonom jednoznačno uređeno za Republiku Hrvatsku kao nositelja prava vlasništva, neovisno o tome gdje se nekretnine u vlasništvu Republike Hrvatske nalaze. Kad bi to pitanje bilo prepušteno na odlučivanje predstavničkim tijelima jedinica lokalne samouprave slijedom odredaba Zakona o komunalnom gospodarstvu, rješenja bi bila različita i upitno je bi li bila postignuta svrha koja se Zakonom o upravljanju ... postiže ...«.

☛ čije i predstavničkom tijelu to pravo ograničiti ili oduzeti.

4.3. Glede drugog pitanja, to jest postojanja prakse evidentno suprotne važećem pravu, prema kojem za Republiku Hrvatsku, zapravo, ne vrijede oslobođenja o kojima je u konkretnom slučaju riječ, u vrijeme podnošenja prijedloga pojedini su predlagatelji tvrdili i pokušavali ilustrirati kako i u kojoj mjeri država u stvarnosti, pozivanjem na članak 19. st. 1. ZURIV-a, uskraćuje prihode od komunalne naknade jedinicama lokalne samouprave.

Budući da je Ustavni sud u promatranj Odluci i Rješenju uzeo u obzir te ocijenio relevantnima ne samo činjenice o izravno osporenim pravnim normama, već i one okolnosti koje govore o utjecaju pravnih normi i njihove primjene na stvaran položaj njihovih adresata, **potrebno je ovdje napomenuti da je Ustavni sud ovlašten ocjenjivati ustavno-pravnu prihvatljivost primjene prava u pravnoj praksi, u načelu, u postupcima koje fizičke ili pravne osobe pokreću ustavnim tužbama protiv pojedinačnih akata tijela državne vlasti, tjela jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave odnosno pravnih osoba s javnim ovlastima (čl. 62. Ustavnog zakona) - a ne u postupcima u kojima se, kao u konkretnom slučaju, ocjenjuje suglasnost zakona s Ustavom.**

Međutim, u svojoj je praksi Ustavni sud već izražavao stajalište - u konačnici i imperativ, ako je riječ o cjelovitom ostvarivanju vlastite ustavne uloge - da predmet razmatranja i ocjenjivanja u postupku apstraktne ustavnosudske kontrole pravnih normi može, iznimno, biti i sustavno pogrešna, neprihvatljiva praksa primjene neke pravne norme, kao posljedica određenih mana same norme (ne uvijek i ne nužno njezine neustavnosti) - ali se pritom treba raditi o pojavi za koju Ustavni sud ocijeni da doseže razmjere koji imaju značenje sustavnog poremećaja u pravnom poretku.

U konkretnom slučaju, Ustavni je sud, stoga, postupanje države, kao obveznika komunalne naknade, odnosno njezinih nadležnih tijela, ocijenio kao »sustavnu protuzakonitu administrativnu praksu« te kao »pojavu koja ima značenje i razmjere ozbiljnog narušavanja načela vladavine prava i pravne sigurnosti objektivnog pravnog poretka i koja sa stajališta članaka 3. i 5. stavka 2. Ustava nije prihvatljiva«, a »provodi se uz pozivanje na zakon koji nije mjerodavan i na zakonske odredbe čija opstojnost u pravnom poretku nema razumnog i objektivnog opravdanja«. Ustavni je sud, također, ocijenio da je »takvim pravnim normiranjem i praksom stvorena pravna i faktična konfuzija u pravnom području koje je iznimno važno za položaj lokalne samouprave i svakog građanina Republike Hrvatske kao pripadnika određene lokalne zajednice«.

5. POSEBNO U ODNOSU NA PROBLEM POREZA NA PROMET NEKRETNINA

5.1. Kako je već naznačeno, prigovori vezani uz uskraćivanje plaćanja jedinicama lokalne i područne (regional-

ne) samouprave poreza na promet nekretnina bili su istaknuti samo u jednom od podnesenih prijedloga, i to samo u okviru sadržaja članka 19. st. 1. (ne i čl. 26.) ZURIV-a.

Prijedlog je, naizgled, koncipiran na »pogrešan« način, to jest tako da ističe nesuglasnost članka 19. st. 1. ZURIV-a, u dijelu koji se tiče poreza na promet nekretnina, s drugim zakonima, primjerice s Općim poreznim zakonom, Zakonom o porezu na promet nekretnina, itd. Drugim riječima, prijedlog bi upućivao na problem međusobne neusklađenosti zakona, što izlazi izvan ustavnih okvira nadležnosti Ustavnog suda (čl. 125. al. 1. Ustava).

Ustavni je sud, međutim, na temelju ukupnog sadržaja podnesenog prijedloga ocijenio da je ukazivanje na navodnu neusklađenost članka 19. st. 1. ZURIV-a s drugim zakonima samo sredstvo ukazivanja na njegovu, prema shvaćanju predlagatelja, neustavnost. Stoga je i pitanje uskraćivanja prihoda jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave od poreza na promet nekretnina razmotreno u svjetlu istih ustavnih odredaba kao i uskrata prihoda od komunalne naknade.

Kao i prethodno, Ustavni sud ponovno se osvrnuo na činjenicu da je osporeni članak 19. st. 1. ZURIV-a koncipiran na način da se njime propisuje vlastita supsidijarna primjena u odnosu na »posebne propise« - što bi u ovome slučaju trebao biti, prije svega, Zakon o porezu na promet nekretnina (u nastavku teksta: ZPPN)¹⁵ iako on to stvarno nije zbog prethodno već izloženih razloga (v. u odjeljku 4.1.).

Pritom je imao na umu važnu, također, već spomenutu činjenicu da porezni sustav i porezna politika ne ulaze u okvire samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

U obrazlaganju svojeg rješenja Ustavni sud je najprije izložio relevantne dijelove pravnog uređenja poreza na promet nekretnina odnosno sustava raspodjele i raspolaganja poreznim prihodima, prema ZPPN-u odnosno prema ZFJLP(R)S-u, te utvrdio da su samo županijski i općinski odnosno gradski porezi izvori sredstava namijenjenih za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave o kojima te jedinice samostalno odlučuju odnosno kojima samostalno raspolažu. Porez na promet nekretnina ne pripada u te kategorije poreza, jer je to tzv. zajednički porez, jer prihod od ovog poreza stječe jedinica lokalne (ne i područne) samouprave zajedno s državom, u propisanom omjeru.

Slijedom navedenog, Ustavni sud zaključio je da je zakonodavac ovlašten i slobodan sustav poreza na promet nekretnina urediti i na takav način da Republici Hrvatsku prilikom prometa nekretninama u

njezinu vlasništvu (ili druge subjekte, kada za to postoje legitimni i razumno opravdani razlozi) izuzme od plaćanja poreza na promet.

Zakonodavac je to i učinio te je u članku 13. ZPPN-a izrijekom i propisao da je (između ostalih) Republika Hrvatska oslobođena od plaćanja poreza na promet nekretnina.¹⁶

5.2. Proizlazi, dakle, da je jednako oslobođenje od plaćanja poreza na promet nekretnina propisano istodobno i osporenim člankom 19. stavak 1. ZURIV-a i člankom 13. ZPPN-a.¹⁷

Osvrćući se na tu okolnost, Ustavni sud istaknuo je da takvo »dvostruko« normativno uređenje istog pitanja nije u nesuglasnosti s Ustavom, dok je pitanje (ne)svrhovitosti uređivanja iste materije dvama zakonima, samo po sebi, nezavisno i različito od pitanja (ne)suglasnosti zakona s Ustavom te, kao takvo, ne pripada među ingerencije Ustavnog suda.

5.3. Dajući još nekoliko napomena o ustavnopravnoj prihvatljivosti moguće »uskrate« jedinicama lokalne samouprave prihoda od poreza na promet nekretnina sa stajališta ustavnih jamstava prava vlasništva, Ustavni sud zaključio je da osporeni članak 19. stavak 1. ZURIV-a, u dijelu u kojem glasi: »poreza na promet nekretnina«, nije ustavnopravno upitan.

6. ZAKLJUČNO

Nakon objave Odluke i Rješenja od 11. srpnja 2017., brojni su lokalni čelnici u svojim medijskim nastupima i komentarima ukazali na stvarne razmjere pojave neplaćanja komunalne naknade od strane Republike Hrvatske, visinu štete nanosene lokalnim proračunima te brojne poslove iz samoupravnog djelokruga jedinica lokalne samouprave koji se financiraju iz komunalne naknade, a koji su zbog toga ostali neobavljeni.

Pojedini od njih, nakon stupanja na snagu ZURIV-a, 30. srpnja 2013., i pojave prakse neplaćanja komunalne naknade jedinicama lokalne samouprave za nekretnine u državnom vlasništvu nisu poduzimali pravne radnje u odnosu na Republiku Hrvatsku s ciljem naplate uskraćene komunalne naknade, dok pojedini od njih jesu - bilo na način da su nadležne službe obračunavale komunalnu naknadu i izdavale odgovarajuće račune tijelima Republike Hrvatske, bilo na način da su pokrenuti odgovarajući postupci koji su se u trenutku objave ustavnosudske Odluke i Rješenja nalazili u različitim stadijima dovršenosti, a u pojedinim slučajevima bili i pravomoćno okončani.

S time u svezi, a zbog brojnih javno postavljenih pitanja i dvojbi o mogućnostima daljnjeg postupanja radi naplate dospjele komunalne naknade, **važno je napomenuti da su nadležna tijela jedinica lokalne samouprave koje su nakon 30. srpnja 2013. poduzimale pravne radnje u svezi s naplatom dospjele neplaćene komunalne naknade od Republike Hrvatske, kao i nadležna tijela Republike Hrvatske, dužna - ovisno o činjenicama i okolnostima svakog pojedinog slučaja - svoje daljnje postupanje uskladiti sa sadržajem i smislom članka 31. st. 1., 2. i 3., članka 55. st. 2. te članka 58. st. 2., 4. i 5. Ustavnog zakona.**

¹⁵ Sada važeći Zakon o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 115/16), odnosno prijašnji Zakon o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 69/97, 26/00, 127/00, 153/02, 22/11 i 143/14).

¹⁶ Isto je bilo propisano i odredbom čl. 11. prijašnjeg Zakona o porezu na promet nekretnina. V. i bilješku pod 15.

¹⁷ V. bilješke pod 15 i 16.

Načelno pravo zakonodavca da 'zakon mijenja zakonom' nikako ne znači da zakonodavac može određeni zakon izmijeniti bilo kojim zakonom

Suglasnost poslodavca za sklapanje ugovora o dodatnom radu radnika

Zakon o radu (Nar. nov., br. 93/14) donio je dosta značajnih novina u radne odnose. Jedna takva novina odnosi se na mogućnost dopunskog odnosno dodatnog rada u radnom odnosu, i uz činjenicu da radnik već radi redovitu punu satnicu kod jednog poslodavca ili kod nekoliko poslodavaca u nepunom radnom vremenu (a ukupno kod svih puno radno vrijeme). Punim radnim vremenom smatra se redoviti rad do najdulje 40 sati tjedno.

Naime, prema članku 61. stavak 3. Zakona o radu, radnik koji radi u punom radnom vremenu može sklopiti ugovor o radu s drugim poslodavcem u najduljem trajanju do osam sati tjedno, odnosno do 180 sati godišnje, samo ako je poslodavac, odnosno ako su poslodavci s kojima radnik već prethodno ima sklopljen ugovor o radu, radniku za takav rad dali pisanu suglasnost. Dakle, mogućnost dodatnog rada prema tako sročenoj odredbi imaju radnici koji rade u punom radnom vremenu kod jednog poslodavca ili kod više poslodavaca u nepunom radnom vremenu koje ukupno čini puno radno vrijeme.

Ugovor o radu za dodatan rad može se sklopiti samo s drugim poslodavcem, dakle nikako s postojećim poslodavcem, odnosno poslodavcima (i to u najduljem trajanju do 8 sati tjedno, odnosno 180 sati godišnje, pa godišnji prosjek iznosi najviše 3,5 sata dodatnog rada tjedno).

Da bi se dodatan rad i ostvario, postojeći poslodavac ili poslodavci moraju dati pisanu suglasnost radniku za takav rad. Smatramo da bi poslodavac bio ovlašten i povući takvu suglasnost, što bi značilo da bi nakon povlačenja suglasnosti dodatan rad radnika morao prestati.

Također, i prema članku 62. Zakona o radu moguć je dodatan rad za radnike koji rade nepuno radno vrijeme. Prema stavku 2. toga članka, radnik ne može kod više poslodavaca raditi s ukupnim radnim vremenom duljim od 40 sati tjedno. Međutim, iznimno, i takav radnik koji radi nepuno radno vrijeme, a čije je ukupno radno vrijeme 40 sati tjedno, može sklopiti ugovor o radu s drugim poslodavcem u najduljem trajanju do 8 sati tjedno, odnosno do 180 sati godišnje, samo ako su poslodavci s kojima radnik već prethodno ima sklopljen ugovor o radu, radniku za takav rad dali pisanu suglasnost.

Što se duljine dodatnog rada tiče, kao i u slučaju rada u punom radnom vremenu, i u slučaju rada u nepunom radnom vremenu, koje već iznosi 40 sati tjedno, dodatan rad može iznositi

Sukladno članku 61. stavak 3. Zakona o radu (Nar. nov., br. 93/14), _____, direktor trgovačkog društva _____ d.o.o. iz _____, OIB: _____ (u nastavku teksta: Poslodavac), dana _____, daje sljedeću

SUGLASNOST

za sklapanje ugovora o dodatnom radu

Radniku _____, zaposlenom kod poslodavca na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme na radnom mjestu _____ (u nastavku teksta: Radnik), daje se suglasnost za sklapanje ugovora o dodatnom radu na određeno vrijeme u trajanju od osam sati tjedno, u razdoblju od _____ do _____ kod poslodavca _____ d.o.o. iz _____ (u nastavku teksta: drugi poslodavac).

Dopunski rad Radnik može obavljati kod drugog poslodavca isključivo nakon završetka radnog vremena kod Poslodavca, uz poštovanje odredaba Zakona o radu o dnevnom i tjednom odmoru.

Direktor

najdulje 8 sati tjedno, odnosno 180 sati godišnje, što bi predstavljalo godišnji prosjek od 3,5 sati tjedno), uz pisanu suglasnost svih poslodavaca. Kod dodatnog rada istaknuli bismo pitanje izračuna godišnjeg odmora jer radniku i kod drugog poslodavca, kod kojeg radi dodatno u radnom odnosu, pripada pravo na godišnji odmor.

Za stjecanje prava na godišnji odmor radnicima koji rade dodatno 8 sati, prema članku 61. stavak 3. i članku 62. stavak 3. Zakona o radu, Zakon o radu nije ništa propisao. Ako pođemo od osnovne činjenice da je radnik

koji radi dodatno u radnom odnosu i da je sklopio ugovor o radu, onda bi na temelju činjenice radnog odnosa imao pravo i na godišnji odmor. Kako za stjecanje prava na godišnji odmor za rad u dodatnom radnom vremenu nisu propisani nikakvi posebni uvjeti, može se zaključiti da u slučaju rada kod više poslodavaca, radnik stječe pravo na puni godišnji odmor čim kod jednog od njih ostvari uvjet od šest mjeseci neprekinutog radnog odnosa (neefektivnog rada), s tim da bi radnik za jednu kalendarsku godinu mogao imati pravo samo na jedan puni godišnji odmor.

Smatramo da bi glede korištenja godišnjeg odmora, u slučaju kad radnik osim punog radnog vremena radi i dodatno osam sati tjedno, trebalo na odgovarajući način primijeniti odredbu članka 85. stavak 2. Zakona o radu, koja propisuje da su radniku koji radi u nepunom radnom vremenu kod dvaju ili kod više poslodavaca, a poslodavci ne postignu sporazum o istodobnom korištenju godišnjeg odmora, poslodavci dužni omogućiti korištenje godišnjeg odmora prema njegovu zahtjevu.

U nastavku donosimo ogleđni primjer suglasnosti postojećeg poslodavca za sklapanje ugovora o dodatnom radu radnika kod drugog poslodavca, bez koje dodatan rad nije dopušten.

Sudska praksa

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Ugovorni obvezni odnosi – mane volje (ništetnost i poboynost)

Samo pravni posao čije je sklapanje posljedica primijenjene fizičke sile ništetan je pravni posao, kao što je i ništetan pravni posao čija je činidba nedopuštena jer je protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva

Predmet spora je ništetnost sporazumnog raskida ugovora o radu, koji su stranke sklopile 28. listopada 2013., te slijedom toga i zahtjev za vraćanje tužiteljice na rad i ostvarenje ostalih prava iz radnog odnosa. Tužiteljica, naime, smatra da je sporazumni raskid ugovora o radu, a na temelju kojeg joj je prestao radni odnos kod tuženika, posljedica mana volje u smislu prisile u obliku prijetnji i prijevargnog postupanja od strane tuženika, odnosno zablude na njezinoj strani, a u čemu vidi ništetnost takvog sporazuma.

Prema odredbi članka 279. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08 - u nastavku teksta: ZOO), ako je ugovorna strana ili netko treći nedopuštenom prijetnjom izazvao opravdan strah kod druge strane tako da je ona zbog toga sklopila ugovor, druga strana može zahtijevati da se ugovor poništi. Prema odredbi stavka 3. toga članka, ugovor sklopljen uporabom sile prema ugovornoj strani ništetan je.

Prema odredbi članka 280. st. 1. ZOO-a, zabluda je bitna ako se odnosi na objekt ugovora, bitna svojstva objekta ugovora, na osobu s kojom se sklapa ugovor ako se sklapa s obzirom na tu osobu, a i na okolnosti koje se po običajima u prometu ili po namjeri strana smatraju odlučnim, a strana koja je u zabludi ne bi inače sklopila taj ugovor.

Prema odredbi stavka 2. toga članka, strana koja je u zabludi može zahtijevati poništaj ugovora zbog bitne zablude.

Prema odredbi članka 284. st. 1. ZOO-a, ako jedna strana izazove zabludu kod druge strane ili je održava u zabludi u namjeri da je time navedeno sklapanje ugovora, druga strana može zahtijevati poništaj ugovora i onda kad ta zabluda nije bitna.

Dakle, iz sadržaja prethodno navedenih odredaba jasno proizlazi da pravni posao (a u taj ulazi i sporazumni raskid ugovora o radu sklopljenog među strankama) sklopljen pod prijetnjom (kao oblikom psihičke sile), u zabludi i prijevargom poboyn je pravni posao u smislu da ga je moguće poništavati.

Samo pravni posao čije je sklapanje posljedica primijenjene fizičke sile ništetan je pravni posao, kao što je i ništetan pravni posao čija je činidba nedopuštena jer je protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva (čl. 271. ZOO-a).

S obzirom na rezultate provedenog postupka, a iz kojih je razvidno da tužiteljica dovodi u pitanje pravnu valjanost sklopljenog sporazumnog raskida ugovora o radu, a zbog mana volje, u smislu prijetnji i prijevargnog postupanja odnosno zablude, što su razlozi za poništaj takvog pravnog posla, a ne za ništetnost, onda se može ocijeniti da je pravilno pobijanom presudom odbijen zahtjev tužiteljice za utvrđenje ništetnosti sporazumnog prestanka ugovora o radu, jer za to nisu ispunjene zakonske pretpostavke.

Vežano uz revizijske navode tužiteljice, a kojima ustraje u osnovanosti svog zahtjeva za utvrđenje ništetnosti sporazumnog raskida ugovora o radu, treba reći da predmet pobijanog sporazuma stranaka nije bio rad tužiteljice izvan radnog vremena (a što je protivno odredbama Zakona o radu), već je predmet pobijanog sporazuma dopuštenost sporazumnog prestanka radnog odnosa tužiteljici kod tuženika, a vežano uz navodno postojanje mana volje, a u odnosu na koje je već prethodno obrazloženo da nisu razlog za ništetnost sporazuma, već njegovu poboynost u smislu zahtijevanja njegovog poništaja. Slijedom navedenog, reviziju je trebalo odbiti kao neosnovanu, sve na temelju odredbe članka 393. ZPP-a.

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Revr 1449/15-2 OD 12. TRAVNJA 2016.

VISOKI UPRAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Obveznik plaćanja poreza na promet nekretnina

Sama izjava treće osobe (upisanog zemljišnoknjižnog vlasnika) da je tužitelj stekao vlasništvo nekretnine na temelju ugovora o darovanju, dana radi uknjižbe vlasništva u zemljišnoj knjizi, nije osnova stjecanja nekretnine i ne podliježe plaćanju poreza na promet nekretnina

Osporenim rješenjem tuženog tijela odbijena je žalba tužitelja izjavljena protiv rješenja Porezne uprave, Područni ured S., Ispostava S. od 22. rujna 2008., kojim je tužitelj zadužen obvezom plaćanja poreza na promet nekretnina u iznosu od 7.462,50 kn.

U tužbi kojom osporava rješenje tuženika, tužitelj ističe da je u konkretnom slučaju prvostupanjsko ti-

jelo koje je donijelo porezno rješenje pogrešno utvrdilo osnovu stjecanja vlasništva tužitelja. Tužitelj je predmetnu nekretninu stekao u vlasništvo na temelju ugovora o darovanju sklopljenim s A., M. i M. V., koji je ovjeren kod javnog bilježnika i prijavljen Poreznoj upravi 2. prosinca 1998. Porezna uprava utvrdila je da taj ugovor ne podliježe plaćanju poreza na promet nekretnina, jer je daroprimac prvi nasljedni red u odnosu na darovatelja te ovaj ugovor o darovanju prileži spisu predmeta. Međutim, taj ugovor nije bio podoban za provedbu kroz zemljišne knjige zato što darovatelj kao stvarni vlasnik nije ujedno kao takav bio upisan u zemljišne knjige, već je to bio K. D. Za uknjižbu prava vlasništva tužitelju je bilo nužno da imenovani izda tabularnu izjavu kojom ovlašćuje tužitelja da se uknjiži kao vlasnik u zemljišnoj knjizi, što je on i učinio izjavom ovjerenom od strane javnog bilježnika. Tuženik kao porezni organ nije smio izvesti zaključak da je promet nekretnina izvršen na temelju izjave K. D., radi čega smatra osporeno rješenje nezakonitim te konačno predlaže da se tužba uvaži i ono poništi. U odgovoru na tužbu tuženo tijelo smatra tužbu neosnovanom iz razloga navedenih u obrazloženju osporenog rješenja te je predlaže odbiti.

Tužba je osnovana.

Iz spisa predmeta vidljivo je da je rješenjem Porezne uprave, Područni ured S., Ispostava S. od 22. rujna 2008. tužitelju razrezan porez na promet nekretnina, uz obrazloženje da tužitelj stječe nekretnine na temelju izjave K. D., koja je ovjerena kod javnog bilježnika, a odnosi se na stjecanje vlasništva k. č. 5600/3 k. o. S. u površini od 199,00 m².

Navedena izjava koju je D. K. dao i ovjerio kod javnog bilježnika, potvrđuje da je ugovor o darovanju sklopljen između A. V. kao darovatelja s jedne strane, i tužitelja kao daroprimca, s druge strane, kojim je tužitelj stekao u vlasništvo nekretninu označenu kao k. č. 5600/3 k. o. S. te mu davatelj izjave priznaje pravo vlasništva i ovlašćuje ga da na temelju te izjave, bez ikakvog daljnog znanja, pitanja ili pristanka davatelja može odmah zatražiti i postići uknjižbu prava vlasništva idealnog dijela nekretnine na svoje ime.

Odredbom članka 4. st. 2. Zakona o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 69/97, 26/00 i 153/02) propisano je da se stjecanjem nekretnine, u smislu stavka 1. toga članka, smatra kupoprodaja, zamjena, nasljeđivanje, darovanje, unošenje i izuzimanje nekretnina iz trgovačkog društva, stjecanje nekretnina u postupku likvidacije ili stečaja, stjecanja na temelju odluka suda ili drugog tijela te ostali načini stjecanja nekretnina od drugih osoba.

Na temelju netom navedene odredbe, opravdano tužitelj ukazuje u tužbi da izjava dana od strane treće osobe kako mu je poznato da je tužitelj stekao u vlasništvo nad nekretninama na temelju ugovora o

darovanju, nije osnova stjecanja nekretnina te tako ne podliježe niti plaćanju poreza na promet nekretnina u smislu odredaba Zakona o porezu na promet nekretnina. Tužitelj je nekretnine stekao na temelju ugovora o darovanju, koji je Poreznoj upravi prijavljen 2. prosinca 1998., a Porezna je uprava utvrdila da prijenos vlasništva na nekretninama po tom ugovoru ne podliježe plaćanju poreza na promet nekretnina na temelju odredbe članka 13. st. 1. toč. 1. toga Zakona.

Na temelju iznesenog, valjalo je prigovore iznesene u tužbi uvažiti, jer je osporenim rješenjem tuženog tijela povrijeđen zakon na štetu tužitelja, radi čega je riješeno kao u izreci ove presude primjenom odredbe članka 42. st. 2. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 53/91, 9/92 i 77/92) i članka 90. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10 i 143/12).

U ponovnom postupku tuženo tijelo donijet će novo rješenje pridržavajući se, prema odredbi članka 62. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 53/91, 9/92 i 77/92), pravnog shvaćanja Suda i njegovih primjedaba glede postupka.

PRESUDA VISOKOG UPRAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, POSLOVNI BROJ Us-8969/2011-6 OD 30. LISTOPADA 2014.

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Zastara tražbine osiguratelja prema trećoj osobi

Zastarijevanje tražbine koja pripada osiguratelju, prema trećoj osobi odgovornoj za nastupanje osiguranog slučaja ne počinje teći tek isplatom štete osiguraniku, već od trenutka izvršenog izvida štete kada je osiguratelj (sada oštećenik) mogao saznati za opseg i visinu štete

Prema odredbi članka 963. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15 - u nastavku teksta: ZOO), isplatom naknade iz osiguranja prelaze na osiguratelja, prema samom zakonu do visine isplaćene naknade, sva osiguranikova prava prema osobi koja je po bilo kojoj osnovi odgovorna za štetu.

Prema odredbi članka 234. st. 6. ZOO-a, zastara tražbine koja pripada osiguratelju prema trećoj osobi odgovornoj za nastupanje osiguranog slučaja počinje teći kad i zastara tražbine osiguranika prema toj osobi i navršava se u istom roku, a prema odredbi članka 230. st. 1. ZOO-a, tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine od kada je osiguranik saznao za štetu i osobu koja je štetu učinila. Prema tome, u ovom konkretnom slučaju zastarijevanje je počelo teći na dan kada je oštećenik saznao za štetu i učinitelja.

Oštećenik je mogao znati za visinu štete i za štetnika već u trenutku podnošenja odštetnog zahtjeva tužitelju. U tome smislu, pravilno je stajalište prvostupanskog suda da je tužitelj već u trenutku izrade kalkulacije/izvida štete mogao saznati opseg i visinu štete, a najkasnije na dan kada je primio račun osobe koja je izvršila popravak vozila tužiteljeva osiguranika u kojem su navedeni svi dijelovi koji su ugrađeni u oštećeno vozilo, kao i sati utrošeni za popravak vozila. Suprotno žalbenim navodima, zastarijevanje tužiteljeve tražbine prema tuženiku ne počinje teći tek isplatom štete svom osiguraniku. Toga dana tužitelj

je na temelju zakonske subrogacije stupio u pravni položaj svog osiguranika. Na saznanje o šteti također nema utjecaja ni rješenje suda za prekršaje kojim je utvrđena odgovornost tuženikova osiguranika za nastanak štete.

S obzirom na to da je tužba podnesena nakon protoka roka od godine dana od dana od kojeg se računa zastara, pravilno je prvostupajski sud na utvrđene činjenice primijenio navedene zakonske odredbe o trogodišnjem roku zastare. Prema tome, tužiteljevo pravo da od tuženika zahtijeva naknadu štete koju je isplatio svom osiguraniku prestalo je zastarijevanjem (čl. 214. st. 1. ZOO-a), pa je tužbeni zahtjev pravilno odbijen kao neosnovan.

ODLUKA VISOKOG TRGOVAČKOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Pž-1214/11-3, OD 20. STUDENOGA 2014.

VISOKI PREKRŠAJNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Prijašnja kažnjavanost okrivljenika

Za nedvojbeni zaključak da se radi o osobi kojoj to nije prvi prekršaj, nije dovoljno samo da su za ta djela podnesene kaznene prijave ili podneseni optužni prijedlozi, već se ta činjenica može utvrditi samo na temelju pravomoćne odluke

Prvostupajskom presudom okrivljenik je proglašen krivim zbog počinjenja prekršaja iz članka 54. st. 1. toč. 1. i st. 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga (Nar. nov., br. 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11 i 80/13), činjenično opisanog u izreci pobijane presude te mu je izrečena zaštitna mjera obveznog odvikavanja od ovisnosti o drogama u trajanju do prestanka razloga zbog kojih je izrečena.

Protiv te presude ovlaštenu tužitelj pravodobno je podnio žalbu zbog odluke o prekršajnoj pravnoj sankciji i trošku postupka, navodeći, u bitnom, da je uz zaštitnu mjeru bilo nužno izreći i novčanu kaznu, pri čemu treba uzeti u obzir da je netočno da je okrivljenik prvi put zatečen u posjedu droge, jer je uvidom u prekršajnu evidenciju utvrđeno da je 15. siječnja 2011. bio zatečen s jednim gramom marihuane te 24. siječnja 2013., kada je pri sebi imao dva grama marihuane, a da je ishod podnesenih prijave i pokrenutih postupaka za ta djela nepoznat. Uvidom u Izvadak iz prekršajne evidencije Ministarstva pravosuđa, sud prvog stupnja utvrdio je da okrivljenik nije kažnjavan za djelo prekršaja iz članka 54. st. 1. toč. 1. i st. 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

Činjenica koju navodi žalitelj, da je uvidom u evidencije koje vode, utvrđeno da je okrivljenik prije, u dva navrata zatečen u posjedu marihuane, nije dovoljna za nedvojben zaključak da se radi o osobi kojoj to nije prvi navedeni prekršaj, jer se navedena činjenica može utvrditi samo na temelju pravomoćne odluke, iz koje proizlazi da je okrivljenik prethodno kažnjavan za predmetno prekršajno djelo, dok nije dovoljno da su za djela podnesene kaznene prijave ili podneseni optužni prijedlozi. S obzirom na to da pravomoćne odluke u tom smislu ne postoje, pravilno je prvostupajski sud ocijenio da je prema dostupnim podatcima okrivljenik nekažnjavana osoba za

to djelo prekršaja te je uz primjenu članka 64. st. 5. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga izrekao adekvatnu sankciju - samostalnu zaštitnu mjeru obveznog odvikavanja od ovisnosti o drogama.

ODLUKA VISOKOG PREKRŠAJNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Jž-922/17-2, OD 12. TRAVNJA 2017.

ŽUPANIJSKI SUDOVI

Ovrha na nekretnini u kojoj se nalazi veleposlanstvo strane države

Glede ovrhe na nekretnini u kojoj se trenutno nalazi veleposlanstvo strane države, Bečka konvencija o diplomatskim odnosima primjenjiva je samo u kontekstu zabrane prisilne provedbe ovrhe radi predaje u posjed, dok nije od utjecaja na samu prodaju nekretnine na dražbi

Iako su točni navodi ovršenice da se u predmetnoj nekretnini, koja je njezino vlasništvo, trenutno nalazi Veleposlanstvo Bosne i Hercegovine, odnosno da se predmetna nekretnina trenutno koristi za potrebe diplomatske misije, a uvažavajući u potpunosti odredbe Bečke konvencije o diplomatskim odnosima, prvostupajski sud smatra da nema zapreke da se predmetna nekretnina proda na dražbi u ovršnom postupku, a okolnost da se predmetna nekretnina koristi za potrebe diplomatske misije samo je okolnost koja sprječava prisilnu provedbu ovrhe radi predaje u posjed nekretnine kupcu, sve dok se ta nekretnina koristi za navedene potrebe diplomatske misije. Stoga je prijedlog ovršenice za obustavu ovrhe ocijenjen kao neosnovan, pozivom na odredbu članka 72. st. 2. Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 112/12, 25/13 i 93/14).

Pogrešno, stoga, ističe ovršenica u svojoj žalbi da prvostupajski sud pogrešno tumači članak 1. i članak 22. st. 3. Bečke konvencije o diplomatskim odnosima (UNTS, sv. 500, str. 223 i dalje, Konvencija je stupila na snagu 24. travnja 1964.), iz kojih proizlazi da izraz »prostorije misije« označuje zgrade ili dijelove zgrada i okolni prostor, koji se bez obzira na to čije su vlasništvo koriste za potrebe misije, a da prostorije misije, njezin namještaj i druga imovina koji se u tim prostorijama nalaze, kao i prijevozna sredstva misije ne mogu biti podvrgnuti pretresu, oduzimanju, zapljeni ili mjeri izvršenja. Naime, kako to proizlazi pravilno iz obrazloženja prvostupajskog suda, a što potvrđuje i dopis Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske, Diplomatski protokol od 13. rujna 2016., primjena Bečke konvencije o diplomatskim odnosima u ovom predmetu primjenjiva je samo u kontekstu zabrane prisilne provedbe ovrhe radi predaje u posjed te stoga nije od utjecaja u ovoj fazi postupka činjenica da se u nekretnini ovršenice, a koja je predmet ovršnog postupka, nalazi navedeno Ministarstvo, pa je neosnovan prijedlog ovršenice za obustavu ovrhe sukladno odredbi članka 72. st. 2. Ovršnog zakona.

ODLUKA ŽUPANIJSKOG SUDA U VARAŽDINU, BR. GžOvr-167/17-3 OD 18. SRPNJA 2017.

Zaokret sudske prakse u svezi s pravom na zaštićeni najam u privatnim stanovima

- Posljedice presude *Statileo protiv Hrvatske* u praksi hrvatskih sudova

U predmetu Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu *Statileo protiv Hrvatske*, od 10. srpnja 2014. (zahtjev br. 12027/10), utvrđene su određene povrede konvencijskog prava, zbog čega se od Republike Hrvatske zahtijeva niz radnji i postupaka kako bi se te povrede ispravile. Iako je tijekom prošle godine u zakonodavni postupak bio upućen nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova, o njemu se nije raspravljalo. Do donošenja primjerenog propisa u području zaštićenog najma, koji bi bio napisan u skladu sa zaključcima navedenog predmeta Europskog suda za ljudska prava, dobrodošao putokaz glede prava na zaštićeni najam u privatnim stanovima daje recentna sudska praksa, u kojoj su iznesena stajališta da sud u postupku sada mora utvrditi sve okolnosti o kojima to pravo ovisi.

dr. sc. ROBERT PEČEK *

1. UVODNO

U nedostatku nužnih zakonodavnih izmjena Zakona o najmu stanova (Nar. nov., br. 91/96, 48/98, 66/98 i 22/06 - u nastavku teksta: ZNS), sudovi su se uhvatili nezahvalne zadaće kako pretočiti stajališta Europskog suda za ljudska prava (u nastavku teksta: ESLJP) iz presude *Statileo protiv Hrvatske* u sudske prakse, te kako umanjiti nerazmjerna ograničenja privatnog prava vlasništva stanova na kojima postoji zaštićeni najam.

U ovom članku dat ćemo prikaz dvaju predmeta te načina na koji su hrvatski sudovi izmijenili svoju dosadašnju praksu glede zaštićene najamnine u slučaju kada zaštićeni najmoprimci raspolažu nekom drugom nekretninom u kojoj bi potencijalno mogli stanovati odnosno prodati je, radi zadovoljenja svojih stambenih potreba kupnjom kakve druge nekretnine.

2. STAJALIŠTA ESLJP-A

U predmetu *Statileo protiv Hrvatske* ESLJP je utvrdio povredu članka 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹, a za ovaj članak bitna su sljedeća stajališta:

»117. Prema mišljenju suda, nesporno je u ovom predmetu došlo do miješanja u vlasnička prava podnositelja, jer zaštićeni najam za posledicu ima niz ograničenja koja onemogućavaju najmodavce u ostvarivanju prava na korištenje njihove imovine. Najmodavci, posebice, ne mogu ostvariti to pravo u smislu fizičkog posjedovanja, budući da stanari ostaju u stanu na neodređeno vrijeme, te su njihova prava u pogledu

iznajmljivanja stana, uključujući pravo na dobitanje tržišne najamnine i pravo na otkaz najma, u značajnoj mjeri pogođena nizom zakonskih ograničenja (vidi stavke 125.-129. ove presude). Ipak, najmodavci nisu lišeni svoga vlasništva, nastavljaju primati najamninu i mogu prodati svoje stanove, iako podložno uvjetima najma. (...)

125. Konkretno, temeljem prijelaznih odredaba Zakona o najmu stanova svako stanaarsko pravo koje je bilo dodijeljeno na stanu u privatnom vlasništvu bilo je preoblikovano u ugovorni najam na neodređeno vrijeme (vidi stavke 11. i 39.-40. ove presude). Unatoč tome što se na to može gledati kao na kvazi - ugovor o najmu između najmodavca i najmoprimca, najmodavci zapravo imaju neznatan ili nikakav utjecaj na izbor najmoprimca ili bitne sastojke takvog ugovora (...) 126. To se odnosi ne samo na trajanje ugovora, već i na uvjete njegova otkaza. Ne samo da ti najmodavci ne mogu ući u posjed svojih stanova samo na temelju njihove želje da ih koriste na drugi način (...) već je značajno ograničeno i njihovo pravo na otkaz najma na osnovu vlastite potrebe za smještajem ili takve potrebe njegovih srodnika, ili radi toga jer najmoprimac ima u vlasništvu alternativni smještaj i zbog toga ne treba zaštitu od otkaza najma (...)

128. Kao posljedica toga, sustav zaštićenog najma nema odgovarajuća procesna jamstva u cilju postizanja ravnoteže između interesa zaštićenih najmoprimaca i onih najmodavaca (...). Ova pravila, kombinirana sa zakonskim pravom članova obiteljskog domaćinstva najmoprimca u vrijeme kad je Zakon o najmu stanova stupio na snagu da mogu naslijediti status zaštićenog najmoprimca (vidi stavke 46.-47. ove presude), ostavila su najmodavcima malo ili nimalo prilike da ponovno uđu u posjed svojih stanova, jer je vjerojatnost da zaštićeni najmoprimci dobrovoljno napuste stan u pravilu neznatna (...)

129. Ostale obveze najmodavaca, koje potencijalno uključuju značajne izdatke s njihove strane, određene su u članku 13. Zakona o najmu stanova (...) koji ih obvezuju da stan održavaju u stanju koje je prikladno za stanovanje i plaćaju doprinos za zajedničku pričuvu koja je osnovana za pokriće redovnih troškova održavanja stambene zgrade u kojoj se stan nalazi. Istovremeno, njihovo pravo na ostvarivanje zarade od najma stanova podložno je zakonskim ograničenjima (...). Posebice, sukladno članku 7. stavku 1. Zakona o najmu

stanova, najmodavci nemaju ovlasti slobodno odrediti najamninu (vidi stavak 34. ove presude), jer je zaštićena najamnina za svaki stan izraču-

Hrvatski sudovi su izmijenili svoju dosadašnju praksu glede zaštićene najamnine u slučaju kada zaštićeni najmoprimci raspolažu nekom drugom nekretninom u kojoj bi potencijalno mogli stanovati odnosno prodati je, radi zadovoljenja svojih stambenih potreba kupnjom kakve druge nekretnine

¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov. - MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10 - u nastavku teksta: Konvencija)

nan u skladu s formulom određenom Uredbom o uvjetima i mjerilima za utvrđivanje zaštićene najamnine (vidi stavke 51.-55. ove presude). (...) zaštićena najamnina izračunana u skladu s tom formulom često je bila niža od zajedničke pričuve, te je prema tome bila nedovoljna za pokriće barem troškova održavanja zajedničkih prostora i instalacija zgrade u kojoj se stanovi nalaze, a da se ne govori o troškovima održavanja samih stanova. Štoviše, zaštićena najamnina se prema priznanju vlasti u pravilu određuje u najnižem iznosu (...)

132. Konačno, Sud primjećuje da se na sustav zaštićenog najma ili bilo koje od ograničenja prava najmodavaca kao posljedicu toga, ne primjenjuje nikakav zakonski rok. Imajući u vidu prethodno navedeno zakonsko pravo članova obiteljskog domaćinstva najmoprimca da naslijede njihov status zaštićenog najmoprimca (vidi stavke 46. - 47. i 128. ove presude), to znači da ova ograničenja u mnogim slučajevima mogu trajati kroz dvije ili ponekad čak i tri generacije. (...)

138. Međutim, čak i uz pretpostavku da podnositelj zahtjeva, pored zajedničke pričuve, nije trebao snositi druge troškove za svoj stan te da nije plaćao porez na dohodak na iznos najmnine koji je imao pravo dobivati, Sud ne može drugo nego primijetiti da su iznosi o kojima je riječ, a kreću se od nula do otprilike deset eura mjesečno (vidi stavak 136. ove presude), izuzetno niski i teško se mogu smatrati pravičnom naknadom za korištenje podnositeljevog stana (...) Sud nije uvjeren da su interesi podnositelja zahtjeva kao najmodavca, uključujući njegovo pravo na ostvarivanje prihoda iz svoje imovine bili zadovoljeni uz tako izuzetno niske naknade (...)

139. Štoviše, ovaj iznos najmnine u izrazitoj je opreci s tržišnom najmninom koju je podnositelj zahtjeva mogao dobiti za svoj stan (...) U ovim okolnostima ne može se drugo nego zaključiti da je iznos zaštićene najmnine koji je podnositelj imao pravo primati bio u očitom nerazmjeru s visinom tržišne najmnine (...).

3. PREDMET VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U presudi Vrhovnog suda broj: Rev-448/12-2 od 29. lipnja 2016. navedeno je: »Međutim, upravo sagledavajući cilj i svrhu odnosnog propisa, neosnovano je pozivanje tužitelja na revizijsku odluku u kojoj se pravilno ističe da pravo najmoprimca na zaštićenu najmninu nije uvjetovano posjedovanjem kuće za odmor.

To je zato što je u ovom slučaju utvrđeno da je tužitelj bio suvlasnik useljive 'vikend' kuće, koja je prema nespornim podacima iz postupka, polazeći od njezine izgrađenosti i sadržaja neupitno imala sve preduvjete za stalno, a ne povremeno stanovanje. Stoga se takvo stanje, samo zato što je odnosna kuća povremeno korištena i jer se nalazi u turističkom mjestu uz more, ni u čemu može usporediti sa stvarnom kućom za odmor iz naznačene revizijske odluke. Kad se tome pridoda okolnost da je tužitelj prodajom te kuće ostvario cijenu od 300.000 eura, odnosno suvlasničku 1/2 te cijene, tada je pravilan zaključak nižestupanijskih sudova da tužitelj kao takav nema pravo na zaštićenu najmninu.

Po ocjeni revizijskog suda, nižestupanijski sudovi nisu pogrešno primijenili materijalno pravo iz članka 31. stavak 2. podstavak 2. ZN-a, naprotiv, upravo bi tužiteljevo shvaćanje o pravnom domašaju i primjeni navedene zakonske odredbe, dovelo do nelogične situacije u kojoj bi pravo na zaštićenu najmninu imali i oni najmoprimci koji su vlasnici (ili suvlasnici) vrijednih useljivih kuća koje se voljom svojih vlasnika samo povremeno koriste, iako nema nekakvih zapreka za cjelogodišnje stanovanje u takvim objektima ili davanje u najam trećim osobama. Konačno, ako najmoprimac može takvu kuću prodati za cijenu kojom bi nesporno mogao kupiti i steći vlasništvo

Polazeći od svojevrsnog testa razmjernosti, u kojem je na jednoj strani najmoprimac, koji prodajom vrijedne kuće ostvaruje novčana sredstva za stjecanje prava vlasništva useljive kuće ili stana, dok su na drugoj strani vlasnici stana u kojem takav najmoprimac stanuje i plaća im zaštićenu najmninu, Vrhovni sud RH zaključio je da je najmoprimac, koji je prodajom vrijedne kuće raspolagao novčanom masom dovoljnom za stjecanje useljive kuće ili stana, u jednakoj pravnoj situaciji kao da je imao useljivu kuću ili stan u smislu članka 31. stavak 2. podstavak 2. Zakona o najmu stanova, stoga mu ne pripada pravo na zaštićenu najmninu

tvo druge useljive kuće ili stana, kao što je to u ovom slučaju učinio tužitelj, tada nije prihvatljivo da ovakav najmoprimac plaća zaštićenu najmninu vlasniku stana.

Upravo to je protivno cilju i svrsi navedene zakonske odredbe koja ima izraženu socijalno-zaštitnu funkciju, stoga bi drukčiji pristup doveo do apsurdne situacije u kojoj bi najmoprimac, iako je prodajom vrijedne kuće u suvlasništvu pribavio dostatna novčana sredstva za stjecanje vlasništva useljive kuće ili stana, plaćao zaštićenu najmninu samo zato jer nije kupio useljivu kuću ili stan kada je to objektivno mogao.

Polazeći od svojevrsnog testa razmjernosti, u kojem je na jednoj strani najmoprimac, koji prodajom vrijedne kuće ostvaruje novčana sredstva

za stjecanje prava vlasništva useljive kuće ili stana, dok su na drugoj strani vlasnici stana u kojem takav najmoprimac stanuje i plaća im zaštićenu najmninu, valja zaključiti da bi opisana situacija po ocjeni revizijskog suda bez daljnega bila prekomjerni teret za svakog vlasnika odnosno stana pa tako i za tuženice. Stoga revizijski sud ocjenjuje da je tužitelj, koji je u pravno mjerodavno vrijeme prodajom vrijedne suvlasničke kuće u M. raspolagao novčanom masom dovoljnom za stjecanje useljive kuće ili stana, u jednakoj pravnoj situaciji kao da je imao useljivu kuću ili stan iz članka 31. stavak 2. podstavak 2. ZN-a. Zato mu ne pripada pravo na zaštićenu najmninu.«

4. PREDMET USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

U jednom recentnom predmetu Ustavni sud RH usvojio je ustavnu tužbu vlasnika stana na kojem postoji zaštićeni najam i ukinuo sudske odluke (Odluka broj: U-III-604/2016 od 4. listopada 2017.) iz sljedećih razloga:

U sudskom postupku utvrđeno je da su tužitelji stekli svojstvo nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu u S. (čiji je vlasnik podnositelj) još 1972., što je nesporno utvrđeno iz isprava koje su priložili tijekom postupka. Sporno je ostalo pravo na zaštićenu najmninu jer su tužitelji vlasnici kuće u K., za koju prvostupanijski sud utvrđuje »da stojna kuća na koju su se tuženici pozivali u naravi predstavlja staru kamenu kuću u trošnom izdanju, koja se sastoji od dvije male prostorije, da su plafon, zidovi i krovšte kuće u potpunosti u derutnom stanju«, iz čega ovaj Sud jasno zaključuje da se ne radi o useljivoj kući koju ima na umu citirana odredba članka 33. stavak 2. alineja 2. ZNS-a. No, sve da ova stojna kuća i nije u derutnom stanju činjenica jest da se ne radi o kući koja je smještena blizu S., iz koje bi bilo moguće nesmetano dolaziti na posao kako za tužitelje, tako i za članove njihova obiteljskog domaćinstva.

Drugostupanijski sud potvrdio je prvostupanijsku presudu kojom je nadomješten ugovor o najmu stana sa zaštićenom najmninom.

U svojoj ocjeni Ustavni sud RH utvrdio je da su osporene odluke donesene u parničnom postupku pokrenutom po tužbi tužitelja podnesenoj 17. svibnja 2004., u kojoj su oni tvrdili da su nositelji stanarskog prava na stanu u S. ..., a koje su stanarsko pravo stekli na temelju Ugovora o korištenju stana iz 1979. godine. U tužbi su tvrdili da su stupanjem na snagu ZNS-a stekli status zaštićenih najmoprimaca, a da tuženici, među kojima je i podnositelj ustavne tužbe, kao vlasnici stana nisu s njima sklopili ugovor o najmu stana sa zaštićenom najmninom. Stoga su tužitelji od suda tražili donošenje presude kojom će se u cijelosti zamijeniti ugovor o najmu stana sa zaštićenom najmninom. Postavljenom tužbenom zahtjevu usprotivili su se tuženici, među kojima i podnositelj ustavne tužbe, osporavajući njegovu osnovanost te su ujedno istaknuli protutužbeni zahtjev za iseljenje tužitelja i članova njihove obitelji iz stana, ističući da tužitelji - protutuženici imaju u vlasništvu useljivu kuću te tražeći plaćanje tržišne najmnine

u iznosu od 2.000,00 kuna sve do iseljenja i predaje u posjed stana.

Ustavni sud RH utvrđuje da je u provedenom parničnom postupku nedvojbeno utvrđeno da se u konkretnom slučaju radi o zgradi koja je potpadala pod režim privatnog vlasništva te da tužitelji stanuju u stanu koji je vlasništvo tuženika od 1969. godine.

Također, sudovi su utvrdili da su tužitelji - protutuženici s A. D., opunomoćenicom suvlasnika stambene zgrade u kojoj se nalazi sporni stan, zaključili ugovor o korištenju stana 1979. godine. Također, utvrdili su da je ugovor sklopljen nakon što je bivša nositeljica stanarskog prava (V. B.), inače teta jednog od tužitelja - protutuženika, umrla 1979. godine. Stanarsko pravo na bivšu nositeljicu stanarskog prava (V. B.) preneseno je nakon smrti njezina supruga i nositelja stanarskog prava ugovorom iz 1972. godine.

Također, sudovi su u postupku utvrdili da je tužitelj pod 2., A. J., na dan stupanja na snagu ZNS-a bio »vlasnik stojne kuće u K.«, ali da je očevitom na licu mjesta sud utvrdio da »stojna kuća na koju su se tuženici pozivali u naravi predstavlja staru kamenu kuću u trošnom izdanju«, iz čega prvostupanjski sud zaključuje da se ne radi o useljivoj kući koju ima na umu odredba članak 33. stavak 2. alineja 2. ZNS-a. Slijedom navedenog činjeničnog stanja ocjena sudova je da su tužitelji - protutuženici bili članovi obiteljskog domaćinstva bivše nositeljice stanarskog prava V. B. te da su stoga mogli nastaviti koristiti sporni stan, odnosno da su stekli stanarsko pravo na spornom stanu. Slijedom takvog zaključka, ocjena je sudova da su tužitelji - protutuženici imali pravni položaj nositelja stanarskog prava na spornome stanu prije stupanja na snagu ZNS-a, odnosno da su suglasno članku 30. stavcima 1. i 2. ZNS-a danom stupanja na snagu toga Zakona stekli prava i obveze zaštićenih najmoprimaca. Slijedom navedenog, usvojili su tužbeni zahtjev tužitelja - protutuženika, a odbili protutužbeni zahtjev tuženika - protutužitelja kojim se tražilo njihovo iseljenje i predaja stana te plaćanje najamnine u iznosu od 2.800,00 kuna mjesečno.

Polazeći od činjenica koje su utvrđivane u provedenom postupku, nesporno je da je podnositelju suglasno mjerodavnim odredbama ZNS-a (čl. 31.) nametnuta obveza da s tužiteljima - protutuženicima (kao osobama iz čl. 30. ZNS-a) mora zaključiti ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme. Time je nesumnjivo na temelju zakona došlo do miješanja u podnositeljevo pravo vlasništva, odnosno do ograničenja njegova prava vlasništva, a koje se ogleda u nemogućnosti korištenja nekretnine u njegovu vlasništvu. Također, podnositelju je kao najmodavcu člankom 13. ZNS-a nametnuta obveza održavati stan koji se daje u najam u stanju pogodnom za stanovanje, u skladu s ugovorom o najmu.

Međutim, ZNS u članku 6. propisuje da najamnina koju za korištenje stanom plaća najmoprimac može biti zaštićena najamnina, odnosno slobodno ugovorena najamnina. Prema članku 7. ZNS-a, zaštićena najamnina određuje se na temelju uvjeta i mjerila koje utvrđuje Vlada Republike Hrvatske, s tim da se uvjeti i mjerila utvrđuju ovisno o opremljenosti stana, iskoristivosti

stana, troškovima održavanja zajedničkih dijelova i uređaja zgrade, kao i o platnim mogućnostima obiteljskog domaćinstva najmoprimca (st. 1. i 2.). Prema stavku 3. toga članka, zaštićena najamnina ne može biti niža od iznosa potrebnog za podmire-

Polazeći od mjerodavnih odredaba ZNS-a te mjerodavne prakse ESLJP-a (Statileo protiv Hrvatske) i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, nesporno je da je pravo na zaštićenu najamninu najmoprimca, suglasno mjerodavnim odredbama ZNS-a, potrebno procjenjivati polazeći od okolnosti svakog konkretnog slučaja

nje troškova redovitog održavanja stambene zgrade, određenog posebnim propisom. Prema članku 31. stavak 2. ZNS-a, pravo na zaštićenu najamninu nema najmoprimac koji ima u vlasništvu useljivu kuću ili stan.

Polazeći od mjerodavnih odredaba ZNS-a te mjerodavne prakse ESLJP-a (Statileo protiv Hrvatske) i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, nesporno je da je pravo na zaštićenu najamninu najmoprimca, suglasno mjerodavnim odredbama ZNS-a, potrebno procjenjivati polazeći od okolnosti svakog konkretnog slučaja.

U konkretnom slučaju osporenim presudama zamjenjuje se ugovor o najmu stana te se podnositelju kao najmodavcu i vlasniku stana nameće obveza da stan u njegovu vlasništvu mora dati u najam najmoprimcima na neodređeno i uz zaštićenu najamninu. Istodobno se podnositelju kao vlasniku stana nameće obveza (čl. 13. ZNS-a) da iz iznosa zaštićene najamnine podmiruje troškove redovitog održavanja zgrade.

Polazeći od okolnosti konkretnog slučaja ocjena je Ustavnog suda da su sudovi, osim nespornog utvrđenja da tužitelji - protutuženici imaju pravo na zaključenje ugovora o zaštićenom najmu prema članku 30. ZNS-a, propustili utvrditi ispunjavaju li oni i ostale zakonske pretpostavke za utvrđenje njihova prava na zaštićenu najamninu (iz čl. 7. st. 2. ZNS-a). Tako su u provedenom postupku sudovi propustili utvrditi »platne mogućnosti obiteljskog domaćinstva najmoprimca« te cijeliti nesporno utvrđenu činjenicu da jedan od tužitelja ima u vlasništvu nekretninu. Utvrđenje sudova da ta nekretnina nije podobna za stanovanje najmoprimaca, ne isključuje i procjenu vrijednosti nekretnine na tržištu, odnosno utjecaj te vrijednosti na ukupno materijalno stanje najmoprimca koje je mjerodavno kod procjene »platne mogućnosti obiteljskog domaćinstva najmoprimca«, odnosno kod procjene sudova jesu li najmoprimci u mogućnosti plaćati slobodno ugovorenu, odnosno ekonomsku najamninu podnositelju ustavne tužbe.

Zbog toga je Ustavni sud RH ocijenio da u osporenim presudama nisu dani ozbiljni, relevantni i dostatni razlozi za usvajanje tužbenog zahtjeva tužitelja - protutuženika, odnosno za odbijanje tužbenog zahtjeva podnositelja kojim je traženo da se tužiteljima naloži plaćanje ekonomske stanarine. Stoga, **prema stajalištu Ustavnog suda, provedenim postupcima pred nižestupanjskim sudovima i odlukama koje su iz njih proizašle nije postignuta pravična ravnoteža između prava vlasništva podnositelja i prava tužitelja - protutuženika da zaključe ugovor o najmu stana suglasno mjerodavnim odredbama ZNS-a.** Slijedom navedenog, ocjena Ustavnog suda je da su podnositelju osporenim presudama povrijeđena ustavna prava zajamčena člankom 29. stavak 1. i člankom 48. stavak 1. Ustava.

5. ZAKLJUČNO

Prikazane recentne odluke Vrhovnog suda RH i Ustavnog suda RH predstavljaju dobrodošao putokaz sudskoj praksi na području ugovora o najmu na privatnim stanovima, u kojim postupcima sud sada mora utvrditi sve okolnosti koje su odlučne u svezi s pravom na zaštićenu najamninu. Pri tome valja izvršiti i procjenu vrijednosti nekretnine na tržištu (ako njome raspolaže koji od potencijalnih zaštićenih najmoprimaca, i to bez obzira na to gdje se ona u Republici Hrvatskoj nalazila), odnosno utjecaj te vrijednosti na ukupno materijalno stanje najmoprimaca, koje je mjerodavno pri procjeni platne mogućnosti obiteljskog domaćinstva najmoprimca, odnosno pri procjeni sudova jesu li najmoprimci u mogućnosti plaćati slobodno ugovorenu, odnosno ekonomsku najamninu.

Nepouzdanost iskaza svjedoka i stranaka kao izazov u dokazivanju*

Iskazi svjedoka i stranaka u mnogim parničnim i izvanparničnim postupcima ključni su dokazi. Takvi dokazi ograničeno su pouzdani, a često i nepouzdan. Naime, ljudske sposobnosti percepcije, pamćenja, dosjećanja i interpretacije informacije nisu neograničene ni imune na pogreške, a kad se tome pribroje i slučajevi prešućivanja određenih činjenica, njihova iskrivljivanja ili potpunog izmišljanja, uporabi svjedoka i stranaka kao dokaznih sredstava mora se pristupiti oprezno i uz kritičnu analizu. S druge strane, postoji i ograničena sposobnost sudova da razluče istinu od neistine. Prema mišljenju autora, to područje vapi za unaprjeđenjem i u tom cilju razmatra mogućnosti da se ono postigne.

MATIJA STOKIĆ, dipl. iur. **

1. UVODNO

U mnogobrojnim parničnim i izvanparničnim postupcima svjedoci i stranke su ključni dokazi. Te vrste personalnih dokaza u praksi sudova koriste se ekstenzivno u predmetima s područja stvarnog, obveznog, obiteljskog i nasljednog prava itd. Razumljivo je to samo po sebi, npr. u slučajevima utvrđivanja okolnosti štetnih događaja ili smetanja posjeda, ali još uvijek je široko prisutno i u brojnim sporovima o valjanosti i ispunjenju ugovora. Posljedica je to kulture povjerenja zbog koje mnogi novčani zajmovi, posudbe stvari i ugovori o djelu bivaju sklapani bez ikakvih formalnosti i pisanog traga.¹ Posljedica je to i određenih negativnih, ali duboko ukorijenjenih obrazaca poslovanja (npr. neizdavanje računa za izvršene usluge ili prodanu robu), ali i anomalija na domaćem tržištu zbog kojih npr. podizvođači građevinskih radova ili dobavljači robe za velike trgovačke lance redovito šutke i mimo odredaba pisanih ugovora pristaju² na višestruka produljenja rokova plaćanja ili nepovoljne izmjene nekih drugih uglavaka ugovora.³ Usmjerenost prema svjedocima i strankama kao dokaznim sredstvima za utvrđivanje relevantnih činjenica mora pratiti nužna mjera opreza. Naime, riječ je o inherentno nepouzdanim odnosno ograničeno pouzdanim dokazima. Svjedoci i stranke kao dokazna sredstva čine intrigantno područje unutar šire teme dokazivanja u građanskim

postupcima. To područje vapi za unaprjeđenjem. Problematiku kvalitete sudske pravne zaštite možemo

razdvojiti na tri glavne sastavnice. Prvu čini sposobnost spoznaje istine, ili pravilnije rečeno, utvrđivanja činjenica kao premise minor pravnog silogizma - modela kojim se uobičajeno prikazuje djelatnost suđenja.⁴ Drugu čini sposobnost pravilne i ujednačene primjene prava kao premise maior pravnog silogizma. Treću čini procesna učinkovitost i brzina. U Republici Hrvatskoj potonja sastavnica kvalitete pravne zaštite već dulje je vrijeme u središtu pozornosti zakonodavca, koji često poseže za promjenama propisa radi povećanja procesne učinkovitosti. Problem ujednačene primjene prava također je zamijećen i tretiran, npr. s više promjena uređenja revizije kao izvanrednog pravnog lijeka u parničnom postupku, a također i s izmjenama u mjesnoj nadležnosti žalbenih sudova.⁵ No, na području sposobnosti pouzdanog utvrđivanja činjenica, kao prve spomenute sastavnice, promjena nema. I ne samo da ih

procesnih instituta. Područje dokazivanja s pomoću iskaza svjedoka i stranaka jedno je od rijetkih izuze-

taka. Pravno uređenje postupka i tehnike saslušanja svjedoka i stranaka te interpretacije i ocjene vjerodostojnosti njihovih iskaza nije doživjelo suštinske promjene. Iako znanstveni i tehnološki razvoj već dulje vrijeme nude mogućnosti za unaprjeđenje i na tom području, pravo, inertno, kakvo u pravilu jest u usporedbi s općom društvenom dinamikom, još nije akceptiralo te mogućnosti. Istini za volju, po tome se naše pravo ne razlikuje bitno od drugih pravnih sustava iz našeg civilizacijskog okruženja. Unatoč tomu postoje valjani razlozi za konačno pristupanje analizi treba li na području dokazivanja putem svjedoka i stranaka učiniti normativan iskorak prema primjeni novih metoda i tehnika za kvalitetnije saslušavanje i pouzdaniju procjenu vjerodostojnosti njihovih iskaza.

Problematiku kvalitete sudske pravne zaštite možemo razdvojiti na tri glavne sastavnice. Prvu čini sposobnost spoznaje istine, ili pravilnije rečeno, utvrđivanja činjenica kao premise minor pravnog silogizma - modela kojim se uobičajeno prikazuje djelatnost suđenja. Drugu čini sposobnost pravilne i ujednačene primjene prava kao premise maior pravnog silogizma. Treću čini procesna učinkovitost i brzina

2. SVJEDOCI⁶ I STRANKE⁷ KAO DOKAZNA SREDSTVA

Ljudske sposobnosti percepcije, pamćenja, dosjećanja i interpretacije informacija nisu neograničene ni imune na pogreške. Prividi, predrasude, površnosti te podložnost sugestijama i utjecaju konteksta sastavni su dio

* Rad je objavljen u Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 24, Organizator, Zagreb, 2017.

** sudac, Općinski sud u Bjelovaru, Stalna služba u Pakracu

¹ Ovo je zamjetno ponajprije iz predmeta o kojima se odlučuje u okviru nadležnosti općinskih sudova.

² Sve dok taj problem ne postane prekompleksan i ne dovede do sustavnih poremećaja, kao što potvrđuje nedavni primjer kraha koncerna Agrokor.

³ Ovo je, pak, zamjetno iz predmeta na trgovačkim sudovima.

⁴ Vidjeti Stokić, Matija: Uporaba modela pravnog silogizma u pripremi za glavnu raspravu, Informator, br. 5519 i 5520, od 27. i 31. siječnja 2007., Zagreb.

⁵ Vidjeti Stokić, Matija: Izgledi za djelotvornije ujednačavanje sudske prakse zbog nove mjesne nadležnosti žalbenih sudova, Informator, Zagreb, br. 6296 od 12. srpnja 2014.

⁶ Opširnije o svjedocima: Dika, Mihajlo; Dokazivanje saslušanjem svjedoka u hrvatskom parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 56 No. 2.-3. travnja 2006.

⁷ Opširnije o saslušanju stranaka u svrhu dokazivanja: Dika, Mihajlo; Dokazivanje saslušanjem stranaka u hrvatskom parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 55 No. 3.-4. travnja 2005.

našeg kognitivnog funkcioniranja.⁸ Zbog toga već i iskrena namjera svjedoka i stranaka da iskazuju potpuno vjerodostojno može voditi netočnom iznošenju informacija odnosno objektivno neistinitom iskazivanju.⁹ Kad se tome pribroje u praksi česti slučajevi prešućivanja određenih činjenica, njihova iskrivljavanja ili potpunog izmišljanja i konstruiranja iskaza usmjerenih k onemogućenju utvrđenja objektivne istine ili zavaravanju suda, bilo s ciljem izbjegavanja vlastite odgovornosti, bilo s ciljem pogodovanja ili činjenja štete određenim strankama, stječe se zaključak da uporaba svjedoka i stranaka kao dokaznih sredstava treba biti provedena osobito oprezno i uz rigoroznu kritičku analizu. No, oprez i kritičnost nisu jamstva uspješnosti u utvrđivanju činjenica s pomoću tih dokaza. Problem nije samo u inherentnoj nepouzdanosti iskaza svjedoka i stranaka, već i u ograničenim spoznajnim i analitičkim sposobnostima suda.

3. SUDAČKA OCJENA VJERODOSTOJNOSTI ISKAZA

3.1. TEHNIKA I TAKTIKA SASLUŠANJA

Kako bi se maksimalno uvećali izgledi za kvalitetno saslušanje svjedoka i stranaka te omogućilo sudu da stekne čvrsto uvjerenje o vjerodostojnosti njihovih iskaza, potrebno je primijeniti ispravnu tehniku i taktiku saslušanja. Prije svega, nužno je, u skladu s načelima neposrednosti i usmenosti, svjedoke i stranke saslušati na glavnoj raspravi pred sudcem koji provodi postupak. To je važno da bi sudac mogao promatrati način verbalnog i neverbalnog izražavanja saslušanih osoba i tražiti znakove koji bi mogli ukazivati na (ne)vjerodostojnost izgovorenog. Sukladno odredbama člana 243. i 244. u svezi s člankom 271. Zakona o parničnom postupku¹⁰, svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisutnosti svjedoka, koji će se kasnije saslušavati, i to nakon što prethodno budu opomenuti da su dužni govoriti istinu i da ne smiju ništa prešutjeti te su upozoreni na posljedice davanja lažnog iskaza. Saslušanje o činjenicama koje su predmet dokazivanja započinje pozivom svjedoku da iznese sve što mu je o njima poznato, a nakon toga postavljanjem pitanja radi provjere, dopune ili razjašnjenja. Pritom nije dopušteno postavljati pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti (sugestivna pitanja), a ni ona u sadržaju kojih se već predmnijeva da je svjedok ili stranka prethodno nešto izjavio što nije (kaptiozna pitanja). Uvijek je potrebno pitati saslušavanu osobu otkud joj je poznato ono o čemu svjedoči. Zanimljiv element taktike saslušavanja svjedoka/stranaka je suočenje. Oni se mogu suočiti ako se njihovi iskazi ne slažu o važnim činjenicama, a o svakoj okolnosti o kojoj se ne slažu, pojedinač-

no će se saslušati i njihovi odgovori unijet će se u zapisnik. Zakonodavac očito smatra da suočenje, u osobito dvojbena situacijama, potencira veću ekspresivnost pri iskazivanju jer dovodi saslušane osobe u stanje povećane emocionalne pobuđenosti, što suda olakšava prepoznavanje verbalnih i neverbalnih signala govorenja istine odnosno laganja. Povećana emocionalna pobuđenost može kod osoba koje neistinito iskazuju dovesti do smanjene koncentracije, pozornosti i naglosti u govoru, zbog čega mogu na površinu isplivati određene nelogičnosti i proturječja u iskazu. Sud ima na raspolaganju još jedan važan taktički element, a to je određivanje redoslijeda u izvođenju dokaza. Načelno je pravilo da se saslušanje stranaka provodi nakon saslušanja svjedoka, međutim sud ima odriježene ruke u određivanju redoslijeda izvođenja dokaza, a ponekad se može ukazati svrhovitim stranke saslušati prije svjedoka (i čak i prije izvođenja svih drugih dokaza). To može biti korisno u složenijim predmetima već i radi razlučivanja spornih od nespornih činjenica, ali i zbog sprječavanja situacije u kojoj bi stranke mogle svoje iskaze uskladiti sa sadržajem drugih dokaza. Cilj svih pravila o tehnici i taktici saslušanja je staviti pod kušnju iskaze svjedoka i stranaka te utvrditi postoje li u iskazima unutarnja proturječja, nepodudarnosti i proturječja s materijalnim dokazima, nelogičnosti, eskivacije, nesigurnost i sl.

3.2. OCJENA ISKAZA I ČINJENIČNI ZAKLJUČCI SUDA

Nakon izvođenja dokaza sud po slobodnoj ocjeni (čl. 8. ZPP-a), dakle bez primjene bilo kakvih posebnih formalnih dokaznih pravila (ali uz primjenu općih pravila logike, iskustva i znanosti) donosi zaključak o (ne)vjerodostojnosti pojedinih dokaza i o postojanju ili nepostojanju odlučnih činjenica. Ako sud ne bi mogao sa sigurnošću utvrditi postoje li odlučne činjenice, dužan je posegnuti za pravilom o teretu dokazivanja.¹¹ Iako ono predstavlja jedini prihvatljivi izlaz iz situacije nemogućnosti utvrđenja činjenica na temelju raspoloživih dokaza, ono je ipak svojevrsna kapitulacija pravozaštitne funkcije suda. Ta situacija česta je upravo u slučajevima kad sud raspolaže oskudnim i/ili nepouzdanim dokazima, ponekad isključivo suprotnim iskazima stranaka (ili njima sklonih i za ishod postupka zainteresiranih svjedoka, npr. članova njihovih obitelji). Tada je sud u ne-

zahvalnoj situaciji jer ne raspolaže drugim dokazima s čijim bi sadržajem mogao usporediti iskaze stranaka (i svjedoka), te se samo može osloniti na svoje iskustvo i pronicljivost i pokušati na temelju samog načina iskazivanja, intonacije, govora tijela i sl., prepoznati tko govori istinu, a tko ne. Ako se sud nađe u takvoj situaciji, izgledi za spoznaju istine nisu povoljni. Naime, sve slabosti ljudskog kognitivnog funkcioniranja (prividi, predrasude, površnosti, neutemeljeno samopouzdanje itd.), koji iskaze svjedoka i stranaka čine razmjerno nepouzdanima, brana su i savršeno valjanom i nepogrješivom rasuđivanju sudaca,¹² što u određenoj mjeri vrijedi i općenito za djelatnost suđenja, ali još i više dolazi do izražaja pri ocjeni vjerodostojnosti iskaza svjedoka i stranaka, jer se radi o vrsti rasuđivanja koja je iznimno podložna nesigurnim dojmovima i predrasadama. Sudci, u pravilu, nisu prošli ciljanu psihološku obuku i nisu u stanju kvalitetno zamjećivati i interpretirati sve znakove laganja odnosno govorenja istine te se osloniti mogu samo na svoju razboritost i iskustvo. Općenito, može se ustvrditi da u tom području postoji potreba edukacije sudaca.

Cilj svih pravila o tehnici i taktici saslušanja je staviti pod kušnju iskaze svjedoka i stranaka te utvrditi postoje li u iskazima unutarnja proturječja, nepodudarnosti i proturječja s materijalnim dokazima, nelogičnosti, eskivacije, nesigurnost i sl.

3.3. »POKLANJANJE VJERE« NASUPROT PRIMJENI PRAVILA O TERETU DOKAZIVANJA

Tradicionalna sintagma »pokloniti vjeru« iskazu određenog svjedoka sve se rjeđe rabi u obrazloženjima sudskih presuda. To je potpuno opravdano. »Poklanjanje vjere« duboko je pogrešno i suprotno zakonskoj zadaći suda, koja podrazumijeva utvrđivanje činjenica bitnih za donošenje meritorne odluke sa stupnjem sigurnosti. Stoga vjera ne može i ne smije biti poklonjena, već samo može biti prihvaćen onaj iskaz za koji je ocijenjeno da je pouzdan i istinit. U situaciji opisanoj pod 3.2., kad se raspolaže oskudnim dokazima odnosno isključivo suprotnim iskazima stranaka i/ili svjedoka, sve ovisi o ocjeni suda kome vjerovati. Riječ je o osjetljivoj situaciji s visokim ulozima: pogrešna ocjena vodi nepravilnoj odluci, dok priznanje da sud ne može sa sigurnošću razaznati tko govori istinu, a tko ne, vodi primjeni pravila o teretu dokaza odnosno najčešće odbijanju tužbenog zahtjeva. Analizom sudske prakse u nekoliko posljednjih desetljeća vjerojatno bi se moglo utvrditi da su nekada sudci bili više skloni u takvim situacijama »poklanjati vjeru« iskazima koje su smatrali uvjerljivijima i vjerojatnije točnima od njima suprotstavljenih iskaza, iako ne i potpuno po-

⁸ Vidjeti Stokić, Matija: Sustavne greške u rasuđivanju pravnih aktera, Hrvatska pravna revija, Zagreb, br. 3, 2017.

⁹ Vidjeti Triva, Siniša; Belajac, Velimir; Dika, Mihajlo: Građansko parnično procesno pravo, VI. izdanje, Zagreb, 1986., § 28/5, str. 127.

¹⁰ Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 57/11 i 25/13 - u nastavku teksta: ZPP.

¹¹ Članak 219. st. 1. i čl. 221.a ZPP-a.

¹² Vidjeti kao pod bilješkom 8.

uzdanima i uvjerljivima, dok je danas češće posezanje za pravilom o teretu dokaza.¹³ To je vjerojatno posljedica normativnog potiskivanja istražnog i dominacije raspravnog načela u prikupljanju dokazne građe. Osim toga, to je apsolutno pravilno i sa stajališta dužnosti suda da svoje meritorne odluke zasni-va na sigurnim činjeničnim zaključcima. Ipak, svaki slučaj primjene pravila o teretu dokaza predstavlja stanoviti neuspjeh u spoznaji istine, a time i u pružanju kvalitetne pravne zaštite te nas vodi pitanju: je li moguće povećati sposobnost suda za spoznaju istine tako da u što manje slučajeva činjeničnih dvojbi bude prinuđen posezati za pravilom o teretu dokaza, ili, još gore, biti na kušnji »pokloniti vjeru« vjerojatno, ali ne i izvjesno istinitim iskazima.

4. MOGUĆNOSTI ZA UNAPRJEĐENJA

Kao što smo vidjeli, problem nepouzdanosti iskaza svjedoka i stranaka ima dvije strane. Jedna je vezana uz same osobe svjedoka i stranaka i čine je ljudske kognitivne nesavršenosti u percepciji, pamćenju, dosjećanju i interpretaciji informacija, ali i sklonost zaštiti vlastitih interesa i po cijenu lažnog iskazivanja. Druga se sastoji u ograničenoj sposobnosti suda da razluči istinu od neistine. Na prvu se ne može izravno utjecati, no ima li izgleda za povećanje sposobnosti suda za spoznaju istine? Rečenica »Instrumenti koji sudu stoje na raspolaganju radi istraživanja stvarnosti ponekad su ispod razine onih koji bi se u danom trenutku mogli upotrijebiti.«,¹⁴ aktualna je danas kao i prije više desetljeća, kad je zapisana. Instrumenti za istraživanje stvarnosti (pa tako i za utvrđenje govori li netko istinu) koji danas postoje i koji se mogu upotrijebiti, znatno su moćniji od onih kojima sud raspolaže prema pozitivnim propisima. No, ako je u vrijeme pisanja citirane rečenice bilo dvojbi i zadržki glede pouzdanosti pojedinih znanstvenih i tehnoloških instrumenata za istraživanje stvarnosti, danas ih je u najmanju ruku mnogo manje. Kakve je znanstvene, tehnološke, stručne i pravne instrumente za utvrđivanje (ne)istinitosti iskaza moguće rabiti danas?

4.1. PSIHOLŠKA EDUKACIJA SUDACA

Ciljana psihološka edukacija sudaca može poboljšati sposobnost i vještinu prepoznavanja laganja. Čak bi bilo uputno da je ona standardan dio pripreme izobrazbe za sudce. Međutim, koristi od takve izobrazbe, koja bi prema svojoj prirodi morala biti po formi i trajanju slična tečaju, upitne su s obzirom na ulogu i dužnosti sudca tijekom provedbe postupka. Standardne psihološke metode i tehnike koje se primjenjuju tijekom ispitivanja (promatranje i registriranje objektivnih verbalnih i neverbalnih pokazatelja laži, reality monitoring metoda itd.)¹⁵ zahtijevaju strogu fokusiranost na govor i geste ispitanika, a što sudac, koji mora istodobno imati na umu bitna činjenična i pravna pitanja konkretnog predmeta, sa-držaj do tada izvedenih dokaza, procesne zahtjeve glede saslušanja svjedoka i stranaka, održavati red u sudnici itd., teško može kvalitetno obavljati.

4.2. PSIHOLŠKI KAO STRUČNI SURADNICI SUDA

Bolje rješenje (i to komplementarno, a ne alternativno primijenjeno uz psihološku edukaciju sudaca) bila bi izravna uporaba psiholoških znanja i vještina od strane stručnih suradnika suda psihološke struke. Osim stručnih kompetencija kojima takve osobe raspolažu (a koje su neusporedivo veće od kompetencija sudaca, pa čak i onih ciljano educiranih), prednost njihova angažmana sastoji se i u mogućnosti potpune posvećenosti zadatku detekcije znakova laganja tijekom saslušavanja svjedoka i stranaka, a taj luksuz sudci nemaju. Iako potreba i pravna mogućnost¹⁶ za zapošljavanje psihologa kao stručnih suradnika sudova postoji, za to nisu predviđena financijska sredstva. Stoga bi usporedno s tekućim naporima za osiguranje općih i tehničkih uvjeta za rad sudova, valjalo razmisliti i o mogućnosti zapošljavanja stručnih suradnika određenih struka i specijalnosti, kao korisnoj investiciji u povećanje kvalitete sudske pravne zaštite.

4.3. SUDSKI VJEŠTACI PSIHOLŠKE STRUKE

U praksi sudova ponekad dolazi do angažmana sudskih vještaka psihološke struke upravo radi analize iskaza pojedinih ključnih svjedoka. Takvih primjera ima ponajprije u kaznenim postupcima vezano uz spolne delikte, u kojima je jedini dokaz optužbe iskaz oštećenika. Nema procesnopravnih zapreka da se na prijedlog stranaka i u parničnim postupcima koristi pomoć sudskih vještaka psihologa, a nema zapreka ni da parnični sud, u slučaju nerazjašnjene dvojbe o tome koje iskaze prihvatiti kao vjerodostojne, a koje ne (ta dvojba implicira potrebu primjene pravila o teretu dokazivanja), u sklopu svojih ovlasti za ostvarenje načela otvorenog pravosuđenja¹⁷ upozori stranku na kojoj je teret dokazivanja određene sporne činjenice, na potrebu predlaganja vještačenja po sudskom vještaku psihologu.

4.4. UPORABA POSEBNIH TEHNIČKIH NAPRAVA¹⁸

Već dulje vrijeme postoje i u ograničenoj su uporabi različite tehničke naprave koje mogu bilježiti dinamiku određenih tjelesnih funkcija ispitanika tijekom ispitivanja (puls, disanje, znojenje itd.). Poligraf je uređaj koji se u policijskoj

odnosno kriminalističkoj praksi koristi kao svojevrsna izvidna radnja. Poduzima se, u pravilu, radi sužavanja kruga osumnjičenih osoba za neko kazneno djelo, a može se primijeniti pod uvjetom da je ispitanik upoznat s radom uređaja i pristao

na testiranje, ali se poligram (grafički zapis testa) ne može upotrijebiti kao dokaz o činjenicama u kaznenom postupku.¹⁹ Ne radi se o jedinom uređaju koji može poslužiti za detekciju laži. Još veća pouzdanost u procjeni laganja utvrđena je pri primjeni funkcionalne magnetske rezonance (fMRI) i elektroencefalograma (EEG). Ne raspolažemo komparativnopravnim podacima je li potonja metoda ikad uporabljena za potrebe dokazivanja u sudskom postupku. Premda se radi o metodama čija pouzdanost nije jednoznačno ocijenjena unutar znanstvene zajednice (što je i razlog priznavanja samo indicijske vrijednosti poligrafskog testiranja i njegova neuvrštavanja među dokaze u kaznenom postupku), nema dvojbe da je pouzdanost svih tih metoda bitno veća od skromne pouzdanosti procjena čak i iskusnih profesionalca (kriminalista, sudaca i sl.).

4.5. POUZDANOST TE ETIČKE I USTAVNOPRAVNE DVOJBE

Netom nabrojani instrumenti za utvrđivanje (ne)istinitosti iskaza nisu jedini, ali smatraju se razmjerno najpouzdanijima.²⁰ I ti instrumenti ponekad mogu biti od slabe koristi, posebno ako se primjenjuju prema ispitanicima koji imaju određene patološke karakteristike osobnosti (npr. psihopati), a mogu voditi i pogrešnim zaključcima ako ispitanik subjektivno istinito iskazuje, iako se (npr. zbog perceptivne iluzije, za-

»Kopanje« po ljudskom umu radi istraživanja činjenica bitnih u sudskom postupku ne samo da duboko zadire u ljudsku privatnu sferu, već na određeni način dovodi do dehumanizacije ispitanika, koji postaje tek objekt ispitivanja. Zadaća pravne znanosti bit će pronalaženje prihvatljivog i uravnoteženog modaliteta uporabe ovih instrumenata, uz očuvanje ljudskih prava i dostojanstva

¹⁷ Vidjeti Stokić, Matija: Otvoreno pravosuđenje kao uvjet primjene odredaba čl. 221.a i 223. Zakona o parničnom postupku, Informator, br. 5772 od 1. srpnja 2009., Zagreb.

¹⁸ Vidjeti kao pod bilješkom 15.

¹⁹ Vidjeti Pavišić, Berislav: Kometar Zakona o kaznenom postupku, 5. izdanje, Žagar, Rijeka, 2005., str. 241.

²⁰ Primjerice, uređaj za analizu stresa u glasu također može biti korišten u tu svrhu, ali njegova pouzdanost je upitna, pa se na njega nismo posebno referirali. Tek kao kuriozitet spominjemo i mogućnost da se određenim farmakološkim pripravcima oslabi voljni element ispitanika radi navođenja na iznošenje informacija koje bi inače želio prikriti. Radi se nečovječnoj praksi suprotnoj međunarodnom pravu, za koju postoje indicije da je primjenjivana prema ratnim zarobljenicima tijekom nekih prošlih ratnih sukoba, ali i u novije vrijeme u sklopu prikrivenih vojno-obavještajnih operacija.

¹³ Ova teza proizlazi iz autorova iskustva, a potvrditi ili opovrgnuti može se kroz opsežno statističko istraživanje.

¹⁴ Vidjeti kao u bilješci 9.

¹⁵ Vidjeti Damjanović, Natalija; Ljubin Golub, Tajana; Metode otkrivanja laži, Policijska i sigurnost, Vol. 18 No. 2. rujna 2009.

¹⁶ Članak 112. Zakona o sudovima (Nar. nov., br. 28/13, 33/15, 82/15 i 82/16).

borava i sl.) njegov iskaz ne podudara s objektivnom stvarnošću. U svakom slučaju oni nude veće izgleda za prepoznavanje lažnog iskazivanja nego što možemo očekivati od standardnog sudskog saslušanja pri kojemu je ocjena vjerodostojnosti iskaza prepuštena samo pronicljivosti sudca. Ipak, pouzdanost navedenih instrumenata (posebno onih navedenih pod 4.4.) morala bi biti i dodatno znanstveno istražena. Dopusitivost i svrhovitost njihove uporabe morala bi postati relevantna tema i u pravnoj znanosti. Dakako, pod tim ne mislimo primarno na ciljanu edukaciju sudaca, pa čak ni na angažman stručnih suradnika i sudskih vještaka psihologa,²¹ već na uporabu posebnih tehničkih naprava. Etičke i ustavnopravne dvojbe koje izviru iz ove teme vrlo su delikatne. »Kopanje« po ljudskom umu radi istraživanja činjenica bitnih u sudskom postupku ne samo da duboko zadire u ljudsku privatnu sferu, već na određeni način dovodi do dehumanizacije ispitanika, koji postaje tek objekt ispitivanja. Zadaća pravne znanosti bit će pronalaženje prihvatljivog i uravnoteženog modaliteta uporabe ovih instrumenata, uz očuvanje ljudskih prava i dostojanstva. Izgledno je da će, kao minimalan uvjet za primjenu testiranja s pomoću posebnih tehničkih uređaja, biti propisan pristanak ispitanika. Takav budući normativni

Cilj svih pravila o tehnici i taktici saslušanja je staviti pod kušnju iskaze svjedoka i stranaka te utvrditi postoje li u iskazima unutarnja proturječja, nepodudarnosti i proturječja s materijalnim dokazima, nelogičnosti, eskivacije, nesigurnost i sl.

razvoj najprije se može, u skladu s načelom razmjernosti, očekivati unutar kaznenog procesnog prava, i to u postupcima protiv osoba optuženih za najpogubnija kaznena djela, a s vremenom i u parničnom postupku.

5. ZAKLJUČNO

Sposobnost spoznaje istine u sudskim postupcima na kušnji je iz niza razloga, od objektivne insuficijencije dokaza u konkretnim slučajevima, do općih karakteristika našeg građanskog procesnog prava (dominantnog raspravnog načela i zahtjeva ekonomičnosti i pravne sigurnosti). Osim toga, dokazivanje s pomoću svjedoka i stranaka trpi od inherentne nepouzdanosti. U pravnoj praksi to se uvijek iznova potvrđuje. Unatoč tomu, u brojnim građanskim postupcima (pa čak i onima s vrlo velikim vrijednostima predmeta spora ili dalekosežnim posljedicama osobne, a ne samo imovinske prirode) dokazna građa svodi se isključivo na te dokaze.

Tako se s jedne strane sud suočava s upitnom dokaznom vrijednošću tih dokaza, a s druge strane s vlastitim ograničenjima u sposobnosti ocjene njihove vjerodostojnosti. Taj nepovoljan odnos predstavlja neprevladani problem za pravnu znanost i struku od vremena rađanja modernih procesnih sustava pa sve do danas. Sudska

pravna zaštita ne svodi se isključivo na problematiku brzine i učinkovitosti u provedbi postupaka (kao što bi se to moglo zaključiti iz normativnih napora koji se poduzimaju u Republici Hrvatskoj već skoro dva desetljeća), već i na njezinu kvalitetu i sadržaj. Unaprjeđenje sposobnosti suda da pouzdano utvrđuje činjenice na temelju iskaza svjedoka i stranaka predstavljalo bi važan korak prema kvalitetnijoj pravnoj zaštiti, a vrijeme u kojemu živimo pruža znanstvene i tehnološke mogućnosti da se konačno učini taj korak. Jasno, pod uvjetom prethodne temeljite analize njegovih etičkih i ustavnopravnih aspekata.

Novine u sprječava

Pranje novca, odnosno prikriveno i nezakonito stjecanje novca i drugih financijskih sredstava unutar pojedinih država ili izvan njih, oduvijek je bio problem međunarodnih financija i međunarodne trgovine općenito, poglavito razvojem i implementacijom informatičkih tehnologija u posljednje vrijeme.

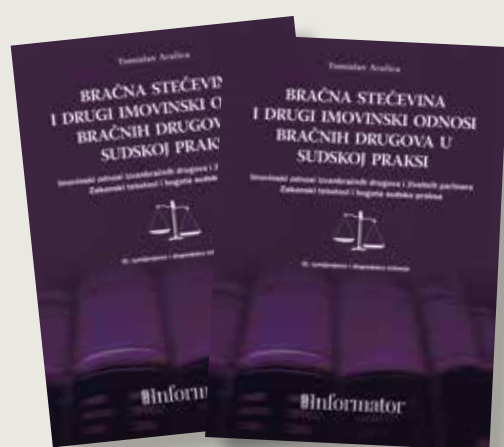
mr. sc. MARCELA KIR

Ta aktivnost nije samo financijski i fiskalni problem, već i ozbiljna prijetnja sigurnosti i cjelovitosti država i međunarodnih institucija. Borba protiv navedenih pojava kompleksna je i izazovna te stoga zahtijeva nacionalnu i međunarodnu suradnju pri podizanju svijesti, otkrivanju i sprječavanju postupaka pranja novca. Pranje novca podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji opravdana sumnja da je pribavljena na nezakonit način bilo u pojedinoj zemlji bilo u inozemstvu. Kao posljedica takvih transakcija na dulji rok, u novije vrijeme generiralo je financiranje terorizma, koje nije samo financijski, već i sigurnosni, politički, ali i geopolitički problem. Kako izgleda borba protiv tih pojava, autorica piše u nastavku, u ozračju novog zakonskog propisa o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

1. PREVENTIVNI SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zakon o sprječavanju pranja novca (Nar. nov., br. 69/97), koji je stupio na snagu 1. studenoga 1997., postavio je temelje za uspostavu preventivnog sustava u području sprječavanja pranja novca u Republici Hrvatskoj (u nastavku teksta: RH). Njime je ustrojen poseban Ured za sprječavanje pranja novca (u nastavku teksta: Ured) kao financijsko-obavještajne jedinice, u okviru Ministarstva

²¹ Iako kontroverze nisu isključene ni u tom segmentu. Primjerice, argumentirano bi se moglo prigovarati da angažman stručnih suradnika psihologa dovodi stranke u položaj u kojemu se ne mogu braniti od njegovih zakulisnih djelovanja u svojstvu sive eminencije sudca, ni prigovaranjem i postavljanjem pitanja, kao što to stranke mogu u odnosu na nalaz i mišljenje sudskih vještaka, ni na bilo koji drugi način.

BRAČNA STEČEVINA I DRUGI IMOVINSKI ODNOSI BRAČNIH DRUGOVA U SUDSKOJ PRAKSI

III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje

Autor: Tomislav Aralica

NOVO

¹ Računovođe, porezni savjetnici, odvjetnici ...

vanju pranja novca i financiranja terorizma

financija Republike Hrvatske. Tim propisom definiran je sam sustav u sprječavanju pranja novca, koji čine, osim toga, i tijela prevencije - banke, osiguravajuća društva, mjenjači, određene profesije¹ i drugi u Zakonu nazvani obveznici provedbe propisanih mjera i radnji u sprječavanju pranja novca. Osim toga, sustav čine i nadzorna tijela.² Tek dobrom međusobnom suradnjom i interakcijom tih čimbenika moguće je djelovanje u sprječavanju zloporaba korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma.

Kako je u međuvremenu Republika Hrvatska (u nastavku teksta: RH) postala punopravna članica Europske unije (u nastavku teksta: EU), donesen je sljedeći Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (Nar. nov., br. 87/08, 25/12), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2009., i usklađen je s pravnom stečevinom EU na tom području, a ima preventivan karakter i njime se propisuju mjere, radnje i postupci obveznika iz financijskoga i nefinancijskoga sektora, zadaće Ureda kao financijsko obavještajne jedinice te postupanja drugih nadležnih državnih tijela iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, a u svrhu zaštite financijskoga sustava od korištenja za pranje novca i financiranja terorizma.

Pranje novca podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji opravdana sumnja da je pribavljena na nezakonit način, bilo u pojedinoj zemlji bilo u inozemstvu.

2. KLJUČNI ELEMENTI NOVOG ZAKONSKOG PROPISA

Novi Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: novi Zakon)³ na odgovarajući način usklađuje preventivno zakonodavstvo RH s pravnim propisima EU odnosno s *Direktivom 2015/849*, koja dijelom mijenja i dopunjuje postojeći sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma, uvažavajući i do sada relevantnu dobru praksu. Novi Zakon, prema odredbi članka 159., objavljuje se u Narodnim novinama, a stupa na snagu 1. siječnja 2018.

Ključni elementi preventivnog sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma je provođenje, od banaka i drugih obveznika, sljedećih mjera: dubinske analize klijenta primjenom standarda »upoznaj svoga klijenta«⁴, prijave

sumnjivih transakcija Uredu od strane obveznika prije obavljanja sumnjive transakcije bez obzira na iznos, ako postoje razlozi za sumnju da se radi

Pranje novca, odnosno prikriveno i nezakonito stjecanje novca i drugih financijskih sredstava unutar pojedinih država ili izvan njih, oduvijek je bio problem međunarodnih financija i međunarodne trgovine općenito, poglavito razvojem i implementacijom informatičkih tehnologija u posljednje vrijeme

o pranju novca i financiranju terorizma te specifične mjere i ovlasti Ureda za izdavanje naloga bankama i drugim obveznicima za privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije na rok od 72 sata.

Republika Hrvatska prihvatila je administrativni tip (model) osnivanja svoje financijsko-obavještajne jedinice (Ureda) u sastavu ministarstva nadležnoga za financije. Financijsko-obavještajne jedinice⁶ administrativnog tipa uvijek su dio strukture

nekoga ministarstva koje ne pripada policijskom ili pravosudnom tijelu.

Hrvatski Ured služi kao nacionalni centar za zaprimanje i analizu obavijesti o sumnjivim transakcijama i procjenu ostalih informacija relevantnih za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma, odnosno Ured primarno ima zadaću:

- operativno analizirati sumnjive transakcije zaprimljene od banaka i drugih obveznika, kao i druge informacije zaprimljene od inozemnih financijsko-obavještajnih jedinica usmjerenih na individualne slučajeve u cilju utvrđivanja postoje li u svezi s transakcijom, određenom osobom ili sredstvima razlozi za sumnju na pranje novca i financiranje terorizma;

- dostavljati nadležnim državnim tijelima i inozemnim financijsko-obavještajnim jedinicama na daljnje postupanje obavijesti o individualnim slučajevima sa sumnjom na pranje novca i financiranje terorizma;

- provoditi strategijske analize zaprimljenih i prikupljenih podataka od obveznika te podataka dostavljenih Uredu od nadležnih tijela i inozemnih financijsko-obavještajnih jedinica, a koje uključuju utvrđivanje tipologija, uzoraka i trendova pranja novca i financiranja terorizma. U okviru analitičko-obavještajnoga rada Ured, kao financijsko-obavještajna jedinica, u svom postupanju pribavlja bankovne, osobne i obavještajne podatke iz zemlje i inozemstva. Ti se podatci, u skladu sa zakonom koji uređuje tajnost podataka, označavaju kao klasificirani podatci za koje je utvrđen odgovarajući stupanj tajnosti.

S obzirom na karakter tajnosti tih podataka, postupci koje provodi Ured na temelju Zakona, tajni su.

Podatci koji se pribavljaju glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, u skladu sa zakonom koji uređuje tajnost podataka, označavaju se kao klasificirani podatci za koje je utvrđen odgovarajući stupanj tajnosti.

Primjena važećeg Zakona od strane banaka i drugih obveznika te aktivnosti Ureda i drugih nadležnih državnih tijela iz sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, rezultirala je značajnim napretkom u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma u RH.

Relevantne međunarodne organizacije i institucije ocijenile su hrvatski model i preventivni sustav kao suvremen i većim dijelom usklađen s međunarodnim standardima.

Sve relevantne međunarodne organizacije i institucije⁷ ocijenile su hrvatski model i preventivni sustav kao suvremen i većim dijelom usklađen s međunarodnim standardima. Učinkovitost sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH kao i njegovu usklađenost s međunarodnim standardima kontinuirano i periodički procjenjuju licencirani međunarodni eksperti Vije-

² Financijski inspektorat Republike Hrvatske, Porezna uprava, Carinska uprava, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga i Hrvatska narodna banka. Represivni dio sustava čine tijela kaznenog progona - Državno odvjetništvo i policija.

³ Zakon je donesen na 5. sjednici Hrvatskog sabora 27. listopada 2017.

⁴ Utvrđivanje i provjeravanje identiteta stranke te utvrđivanje i provjeravanje identiteta stvarnog vlasnika stranke, i dr.

⁵ Utvrđivanje i provjeravanje identiteta stranke te utvrđivanje i provjeravanje identiteta stvarnog vlasnika stranke, i dr.

⁶ Uredi za sprječavanje pranja novca.

⁷ Vijeće Europe, Ujedinjeni narodi, Europska Unija, Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka.

ća Europe, Odbora za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: MONEYVAL)⁸.

Procjena učinkovitosti provedena je na temelju tada važećih Preporuka FATF-a⁹ za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma i EU standarda. Preporuke FATF-a jesu međunarodni standardi o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma izdani od Skupine zemalja za financijsku akciju. Izvješća o ocjeni RH usvojena su na plenarnim sjednicama MONEYVAL-a u Strassbourgu.

Republika Hrvatska, sukladno međunarodnim standardima na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, provela je projekt Nacionalne procjene rizika, zato što članak 7. Direktive EU 2015/849 i Preporuka 1 FATF-a, propisuju da je *svaka država dužna identificirati, procijeniti i razumjeti rizik pranja novca i financiranja terorizma koji postoji u toj državi, te poduzeti odgovarajuće mjere kako bi učinkovito smanjila identificirane rizike.*

Svrha provođenja Nacionalne procjene rizika je utvrđivanje prijetnji i ranjivosti sustava sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma u cilju daljnjeg jačanja cjelovitoga sustava u Republici Hrvatskoj.

Svrha provođenja Nacionalne procjene rizika je utvrđivanje prijetnji i ranjivosti sustava sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma u cilju daljnjeg jačanja cjelovitoga sustava u RH.

Vlada RH prihvatila je, 12. siječnja 2017., Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma u RH te su tijela nadležna za provedbu mjera iz Akcijskog plana dužna provesti ih do kraja 2017.

3. NOVINE I PODRUČJA ODREĐENJA MJERA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

U svrhu daljnje harmonizacije preventivnog zakonodavstva RH s pravnom stečevinom EU te radi jačanja učinkovitosti zaštite financijskog sustava od korištenja za pranje novca i financiranja terorizma poboljšanjem postojećih i uvođenjem novih preventivnih mjera, u Novom Zakonu uređena su sljedeća područja:

3.1. NACIONALNA PROCJENA RIZIKA OD PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Obveza provođenja Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma s ciljem pre-

poznavanja, procjene, razumijevanja i smanjenja rizika od pranja novca i financiranja terorizma, proizlazi iz članka 7. Direktive (EU) 2015/849 i Preporuke 1 FATF-a.

Procjene rizika iznimno su važne u svrhu točnog pravodobnog prepoznavanja, procjene, razumijevanja i smanjenja rizika od pranja novca i financiranja terorizma u određenom promatranom razdoblju.

Pranje novca podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji opravdana sumnja da je pribavljena na nezakonit način, bilo u pojedinoj zemlji bilo u inozemstvu

3.2. PROCJENA RIZIKA STRANKE ZA PRANJE NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Detaljnije se propisuje pristup temeljen na procjeni rizika koju provode banke i drugi obveznici za stranku, prilikom provođenja mjera dubinske analize, a koja uključuje procjenu rizika povezanu s geografskim područjem te s proizvodima, uslugama, transakcijama i kanalima koje stranka koristi.

3.3. OGRANIČENJA U POSLOVANJU S GOTOVINOM ZA PRAVNE ILI FIZIČKE OSOBE KOJE OBAVLJAJU REGISTRIRANU DJELATNOST U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pravna ili fizička osoba koja obavlja registriranu djelatnost u RH ne smije primiti naplatu ili izvršiti plaćanje u gotovini u vrijednosti od 75.000,00

kuna i većoj, čime se umanjuje rizik zlorabe visokih gotovinskih plaćanja za pranje novca ili financiranje terorizma.

3.4. USPOSTAVLJANJE REGISTRA STVARNIH VLASNIKA PRAVNIH SUBJEKATA RADI TRANSPARENTNOSTI PODATAKA O STVARNOM VLASNIKU PRAVNIH SUBJEKATA

Svrha Registra stvarnih vlasnika jest povećanje transparentnosti podataka o stvarnom vlasništvu i smanjenje mogućnosti zlorabe pravnih subjekata za prikrivanje identiteta stvarnih vlasnika kao možebitnih počinitelja kaznenih djela pranja novca, uključujući i porezne prijevare te za sprječavanje financiranja terorizma. Raspolaganje točnim informacijama o stvarnom vlasništvu pravnih subjekata osnovanih u Republici Hrvatskoj obuhvaća i podatke o prirodi i opsegu stvarnog vlasništva. Registar stvarnih vlasnika u ime Ministarstva financija operativno će voditi Financijska agencija (FINA).

3.5. PRIKUPLJANJE PODATAKA O IZVORU SREDSTAVA ZA GOTOVINSKE TRANSAKCIJE U VRIJEDNOSTI OD 200.000,00 KUNA I VEĆOJ

Uzimajući u obzir rezultate provedene Nacionalne procjene rizika, identificirane tipologije i trendove pranja novca u RH, koji u većini slučajeva uključuju visoke gotovinske uplate, prikupljanje podataka o izvoru sredstava predstavlja dodatan mehanizam zaštite financijskog sustava.

Banke i drugi obveznici dužni su prikupiti podatke o izvoru sredstava za svaku uplatu gotovine ili kod mjenjačkih transakcija zamjene valuta, u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj.

3.6. NOVA DEFINICIJA POJMA »POLITIČKI IZLOŽENE OSOBE«

Kategorije »političkih izloženih osoba« obuhvaćaju dužnosnike visokog ranga, a također i općinske načelnike, gradonačelnike, župane i njihove zamjenike. Politički izložene osobe su i domaće i strane, što je novost u odnosu na važeći Zakon, koji uređuje samo postupanje u odnosu na strane politički izložene osobe.

3.7. JAČANJE INSTITUCIONALNE I OPERATIVNE NEOVISNOSTI UREDA KAO FINACIJSKO-OBAVJEŠTAJNE JEDINICE SUKLADNO MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Odredbe novog Zakona usklađene su s odgovarajućim člancima Direktive (EU) 2015/849 kojima naglašava se neovisnost i samostalnost u radu Ureda te osiguravanje financijskih, ljudskih i tehničkih resursa za obavljanje njegovih zadaća.

3.8. DETALJNIJE PROPISIVANJE ROKA ZA IZDAVANJE I TRAJANJE NALOGA UREDA ZA PRIVREMENO ZAUSTAVLJANJE OBAVLJANJA SUMNJIVE TRANSAKCIJE

Važećim Zakonom propisano je da Ured može naložiti banci ili drugom obvezniku privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije najdulje na rok od 72 sata od trenutka izdavanja naloga. Dosadašnja praksa pokazala je da, kada se u rok od 72 sata računaju subote, nedjelje, blagdani i neradni dani, u velikom broju slučajeva nije moguće pribaviti dodatne podatke iz zemlje

⁸ MONEYVAL je u Republici Hrvatskoj od 1999. do 2012. godine proveo četiri procjene/evaluacije učinkovitosti i usklađenosti sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, i to 1999., 2002., 2006. i 2012. godine.

⁹ Eng. Financial Action Task Force je međunarodno tijelo osnovano 1989. godine s ciljem postavljanja standarda i promicanja učinkovite implementacije zakonskih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma i drugih srodnih prijetnji integritetu međunarodnog financijskog sustava. FATF je objavio preporuke za borbu protiv sprječavanja pranja novca, financiranja terorizma te financiranja proliferacije oružja za masovno uništenje koje su priznate kao međunarodne norme. FATF također objavljuje redovito listu zemalja koje su u nedovoljnoj mjeri implementirale mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.

i iz inozemstva te u tome roku potvrditi ili otkloniti sumnju je li transakcija povezana s pranjem novca ili financiranjem terorizma. Tako se **novim Zakonom propisuje da Ured može naložiti banci ili drugom obvezniku privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije najdulje na rok od 120 sati od trenutka izdavanja naloga obvezniku.**

3.9. NOVE TEHNOLOGIJE RAZMJENE INFORMACIJA MEĐU FINACIJSKO-OBAVJEŠTAJNIM JEDINICAMA UNUTAR EUROPSKE UNIJE PUTEV DECENTRALIZIRANE RAČUNALNE MREŽE *fiu.net*

Direktivom (EU) 2015/849 propisano je da se za suradnju s financijsko-obavještajnim jedinicama država članica uglavnom koristi *FIU.net* decentraliziranom mrežom ili mrežom njezina sljednika.

Također, države članice osiguravaju da njihove financijsko-obavještajne jedinice surađuju u primjeni najsuvremenijih tehnologija u skladu s njihovim nacionalnim pravom kako bi ispunili svoje zadaće utvrđene u toj Direktivi. Te tehnologije dopuštaju Uredu usporedbu vlastitih podataka s podacima drugih financijsko-obavještajnih jedinica država članica na anonimni način, osiguravajući potpunu zaštitu osobnih podataka, a radi otkrivanja sumnjivih transakcija i osoba u drugim

državama članicama i identifikacije novčanih sredstava za koje postoji sumnja da proizlaze iz nezakonitog izvora.

3.10. PROPISIVANJE SANKCIJA ZA OBVEZNIKE PRIMJENE ZAKONA KOJE TREBAJU BITI UČINKOVITE, PROPORCIONALNE I ODVRAĆAJUĆE

Direktiva (EU) 2015/849 obvezuje države članice na propisivanje maksimalnih iznosa novčanih kazni iznad maksimuma koji propisuje važeći Prekršajni zakon¹⁰.

Relevantne međunarodne organizacije i institucije ocijenile su hrvatski model i preventivni sustav kao suvremen i većim dijelom usklađen s međunarodnim standardima

Tako je, primjerice, moguće u prekršajnom postupku pokrenutom zbog kršenja odredaba toga Zakona izreći kaznu u iznosu do 38.000.000,00 kuna¹¹. Dana 7. srpnja 2017. donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Prekršajnog zakona¹², između ostaloga, i iz potrebe

¹⁰ Nar. nov., br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15 i 70/17.

usklađivanja tih dvaju zakona. RH, kao i druge punopravne članice EU, dužna je u svoje domaće preventivno zakonodavstvo prenijeti Direktivu (EU) 2015/849, kao pravno obvezujući akt EU. Načela na kojima se temelji novi Zakon ne odstupaju od načela važećeg Zakona,¹³ već se radi o implementaciji novih međunarodnih mjera i standarda u hrvatski pravni poredak, u cilju da se rezidenti RH i njezine institucije štite od posljedica pranja novca i financiranja terorizma. Tim Zakonom nadograđuje se postojeći sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma te usklađuje sa standardima propisanim u Direktivi (EU) 2015/849 i Preporukama FATF-a.

Na taj će se način, očekivano, ukloniti i ranjivosti sustava identificirane kroz rezultate Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma u RH.

¹¹ Za najteže prekršaje, ako je prekršajem ostvarena imovinska korist ili je nastala šteta, kada je prekršaj počinjen u povratu ili počinitelj uopće ne primjenjuje propisane mjere.

¹² Nar. nov., br. 70/17.

¹³ »Upoznaj svog klijenta«, brzina i učinkovitost u provođenju propisanih mjera, interaktivna nacionalna i međunarodna suradnja Ureda u razmjeni financijsko-obavještajnih podataka, informacija i dokumentacije.

VREMEPLOV

Erdutski sporazum – 12. studenoga 1995.

Nakon vojno-redarstvenih akcija Bljesak i Oluja Republika Hrvatska je, 1995. godine, pod svoj nadzor vratila područje zapadne Slavonije, Banovine, Korduna, Like te sjeverno-dalmatinsko zaleđe, a jedino područje koje je preostalo pod nadzorom pobunjenika bilo je hrvatsko Podunavlje. Iako su pregovori oko toga područja započeli ubrzo nakon Oluje, a 3. listopada 1995. zaraćenim stranama ponuđen je i sporazum o Temeljnim načelima za pregovore o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu, o njegovoj sudbini dogovaralo se i pregovaralo na marginama Daytonске mirovne konferencije

Dio teritorija Republike Hrvatske pod upravom UN-a (1996 - 1998): Istočna Slavonija, Baranja i Zapadni Srijem

o Bosni i Hercegovini u studenom 1995. Na tragu Temeljnih načela i postignutih dogovora između hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana i srpskog predsjednika Slobodana Miloševića, američki veleposlanik Peter Galbraith i UN-ov posrednik Thorvald Stoltenberg ponudili su objema stranama

Temeljni sporazum o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu, koji su obje strane potpisale 12. studenoga 1995. U Zagrebu je Sporazum u ime hrvatske Vlade potpisao Hrvoje Šarinić, a u Erdutu, zbog čega je ovaj sporazum dobio naziv Erdutski sporazum, u ime predstavnika srpske manjine s toga područja Milan Milanović.

Rezolucijom br. 1023 od 22. studenoga 1995., Sporazum je potvrdilo Vijeće sigurnosti UN-a, a Rezolucijom 1037 od

15. siječnja 1996. uspostavljena je »Prijelazna uprava UN-a u istočnoj Slavoniji«, skraćeno nazvana UNTAES. Time je Erdutski sporazum stupio na snagu.

Erdutskim sporazumom Republika Hrvatska pristala je na mirnu reintegraciju hrvatskog Podunavlja, uz sudjelovanje međunarodnih snaga, demilitarizaciju područja, povratak izbjeglica i raseljenih osoba, poduzimanje mjera za normalno funkcioniranje javnih službi, te pravo na povrat imovine ili naknadu štete za onu koja se ne može vratiti. Bitan čimbenik Sporazuma činilo je oslanjanje na međunarodne snage i Prijelaznu upravu, koja je trebala provesti reintegraciju ovog područja u ustavnopravni poredak Republike Hrvatske. Proces mirne reintegracije završio je 15. siječnja 1998.

Zanimljivo je da je ovaj važan pravni akt za hrvatsku povijest, iako potpisan na hrvatskom tlu, u izvorniku na engleskom jeziku. Službeni prijevod Erdutskog sporazuma, kako proizlazi iz odgovora hrvatske Vlade na zastupničko pitanje iz 2014., ne postoji.

¹ UN Transitional Authority in Eastern Slavonia.

² Vidi: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2014/174%20sjednica%20vlade//174%20-%2036e.pdf>, pristupljeno 2. studenoga 2017.

DOGAĐAJI

U Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti održan okrugli stol o pravnom uređenju gospodarenja otpadom

Zagreb, 27. listopada 2017. – U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u petak, 27. listopada, održan je okrugli stol o pravnom uređenju gospodarenja otpadom.

Riječ je o 40. okruglom stolu iz Akademijinog ciklusa *Moderнизacija prava*, u sklopu kojeg su u posljednjih 11 godina obrađene brojne teme s pravnog područja te objavljeni zbornici radova. U sklopu tog ciklusa kao pose-

ban segment obrađene su teme vezane uz okoliš: pravna zaštita okoliša, tla, šuma, voda, zraka, prostora i mora te kaznenopravna i građanskopravna zaštita okoliša. Ovim okruglim stolom HAZU je zaključio obradu pravne zaštite okoliša.

Znanstveno vijeće Hrvatske akademije za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava nastavlja sa znanstvenom obradom aktualnih druš-

tvenih tema u nas. Predsjednik Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava i potpredsjednik HAZU **akademik Jakša Barbić**, rekao je da je neodgovorno postupanje s otpadom jedna od najvećih opasnosti za čist i zdrav okoliš.

Sudionici okruglog stola

»Hrvatski otpad je i europski otpad. Postoje međunarodne regulative o otpadu, sankcije su vrlo oštre i pitanje je hoće li Hrvatska udovoljiti tim zahtjevima na vrijeme, što može imati ozbiljne financijske reperkusije«, rekao je akademik Barbić, spomenuvši primjer Italije, koja

je morala platiti 48 milijuna eura kazne jer je u njezinim šumama nađen otpad. Podsjetio je da je Hrvatska Ugovorom o pristupanju Europskoj uniji preuzela obveze glede gospodarenja komunalnim otpadom. Upozorio je i na problematiku morskog otpada, koji pretvara more u najveće odlagalište otpada, uzrokujući probleme ekološke, gospodarske, javne i estetske prirode.

Na okruglom stolu analiziran je europski pravni okvir za gospodarenje otpadom, ocijenjena usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse s europskom pravnom stečevinom i predložena moguća poboljšanja hrvatskog pravnog okvira za to područje. To uključuje i temeljitu analizu odnosa svih sudionika u procesu gospodarenja otpadom i njihovih obveza. S obzirom na važnost inspekciskog nadzora gospodarenja otpadom, raspravljalo se i o njegovoj djelotvornosti.

Doc. dr. sc. Sanja Kalambura, s Veleučilišta Velika Gorica, održala je izlaganje na temu *Otpad – izazov suvremenog svijeta, problem ili vrijednost*, dok je **doc. dr. sc. Lana Ofač**, s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, govorila o poukama za Hrvatsku iz prakse Suda Europske unije u području gospodarenja otpadom. Bez obzira na to odnose li se presude toga Suda na slučajeve iz Hrvatske, one obvezuju i Hrvatsku.

Prof. dr. sc. Frane Staničić, s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, govorio je o dionicima u procesu gospodarenja otpadom i njihovim odnosima, **dr. sc. Desanka Sarvan**, viša savjetnica za pravne poslove Istarske županije, govorila je o uvođenju sustava održivog gospodarenja komunalnim otpadom kao izvršenju obveza preuzetih Ugovorom o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, **prof. dr. sc. Axel Luttenberger**, s Pomorskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, dao je pregled pravnog okvira za morski otpad s gledišta kružnog gospodarstva, a **doc. dr. sc. Marko Turudić**, s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, govorio je o inspekciskom nadzoru gospodarenja otpadom.

Marijan Lipovac

Ured za odnose s javnošću i medije HAZU

ODRŽANO SAVJETOVANJE

Zaštita dostojanstva, privatnosti i osobnih podataka u radnim odnosima

Svoju djelatnost edukacije Novi informator je u studenom započeo održavanjem savjetovanja »*Zaštita dostojanstva, privatnosti i osobnih podataka u radnim odnosima*«, koje se 6. studenoga 2017. održalo u Zagrebu, u Sheraton Zagreb Hotelu.

O pravnom okviru i sudskoj praksi u području uznemiravanja, diskriminacije i mobinga, o zaštiti privatnosti radnika te korištenju dokaza u radnom sporu pribavljenih nadziranjem radnika izlagala je **mr. sc. Iris Gović Penić**, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, koja je u svom izlaganju ukazala na mnoge dvojbe u praksi te uputila sudionike u ispravno postupanje, i kod pisanja tužbi i postavljanja tužbenih zahtjeva, ali i postupanja poslodavaca kada je u pitanju nadzor radnika, te je osobito apostrofirala određene primjere iz sudske prakse Vrhovnog suda Republi-

Sudionici savjetovanja

ke Hrvatske i Ustavnog suda Republike Hrvatske kao i europske sudske prakse (poput predmeta

Barbulescu protiv Rumunjske) zbog značaja koje te odluke imaju na hrvatske radnopravne odnose. O osobnim podacima u radnim odnosima izlagao je **Patricio Marcos Petrić** iz Agencije za zaštitu osobnih podataka, koji je, osim što je govorio o današnjem pravnom okviru vođenja i zaštite osobnih podataka, sudionike upoznao i sa predstojećom Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, čija primjena započinje 25. svibnja 2018., koja na novi način uređuje prikupljanje, obradu, prijenos i zaštitu osobnih podataka, te je svakako bitno upoznati se s njezinim odrednicama budući da će ona bitno utjecati i na radne odnose u Republici Hrvatskoj.

Nakon izlaganja uslijedila su pitanja sudionika koja su u najvećem broju postavljena kroz živahnu, interaktivnu raspravu sudionika i predavača. Sljedeću edukaciju, kao praktičnu radionicu, iz područja radnog prava Novi informator organizira 21. studenoga 2017. u Sheraton Hotel Zagreb, u Zagrebu, na temu »*Ostvarivanje prava radnika u slučaju stečaja i blokade računa poslodavca*«.

Mišljenje Središnjeg ureda

POREZ NA DOHODAK

PRIMITCI NA KOJE SE NE PLAĆA POREZ NA DOHODAK – NEOPOREZIVI IZNOS STIPENDIJA

Stipendije studentima na poslijediplomskim studijima koje isplaćuje inozemno trgovačko društvo, a za izvrsna postignuća u znanju i ocjenama na sveučilištu u inozemstvu, mogu se neoporezivo isplatiti do 4.000,00 kuna mjesečno, pod uvjetom da ugovorom o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja nije drukčije uređeno

KLASA: 410-01/16-01/1026

URBROJ: 513-07-21-01/17-2

Zagreb, 6. travnja 2017.

Na temelju postavljenog upita u svezi s priznavanjem neoporezivog iznosa stipendije koju rezidentu Republike Hrvatske koji se nalazi na poslijediplomskom studiju u inozemstvu, a koji je za dodjelu stipendije izabran na javnom natječaju na koji su mogli pristupiti svi studenti pod istim uvjetima, isplaćuje inozemno trgovačko društvo u iznosu 9.000,00 kuna, odgovaramo u nastavku:

Člankom 9. st. 1. toč. 14. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 115/16 - u nastavku teksta: Zakon) propisano je da se porez na dohodak ne plaća na stipendije učenicima i studentima za redovito školovanje na srednjim školama, preddiplomskim, diplomskim ili integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijima, odnosno preddiplomskim ili specijalističkim diplomskim stručnim studijima, ukupno do propisanog iznosa.

Člankom 5. st. 5. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 10/17 - u nastavku teksta: Pravilnik) propisano je da se porez na dohodak ne plaća na stipendije iz članka 9. st. 1. toč. 14. Zakona do iznosa propisanih člankom 6. st. 1. r. br. 4. i 5. Pravilnika. Ako stipendiju učeniku ili studentu u poreznom razdoblju isplaćuju dva ili više isplatitelja, neoporezivi iznos stipendije utvrđuje se od ukupnog iznosa stipendije svih isplatitelja. U navedenom slučaju učenik ili student čiji ukupan iznos isplaćenih stipendija prelazi propisani neoporezivi iznos, obvezan je isplatitelju prije isplate stipendije dostaviti vjerodostojne isprave (preslike) ili pisanu izjavu o isplaćenim primitcima po toj osnovi kod drugih isplatitelja. Ako učenik ili student ostvaruje stipendiju samo od jednog isplatitelja, obvezan je tom isplatitelju dati pisanu izjavu da ne prima stipendije i od drugih isplatitelja.

U skladu s člankom 6. st. 1. r. br. 4. i 5. Pravilnika oporezivim primitcima fizičkih osoba koje ostvaruju drugi dohodak iz članka 39. Zakona ne smatraju se iznosi što ih isplaćuju isplatitelji do propisanih iznosa izračunanih primjenom propisanih koeficijenata na osnovicu osobnog odbitka iz članka 14. st. 1. Zakona, i to:

- stipendije učenicima i studentima za redovito školovanje u tuzemstvu i inozemstvu na srednjim, višim i visokim školama te fakultetima do ukupno 1.750,00 kuna mjesečno te

- stipendije studenata na sveučilištima u tuzemstvu i inozemstvu koje se dodjeljuju studentima za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama na sveučilištima, a koji su za dodjelu stipendija izabrani na javnim natječajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima do ukupno 4.000,00 kuna mjesečno.

Stavkom 2. toga članka propisano je da se poreznom obvezniku - studentu može priznati neoporezivi dio stipendije iz stavka 1. r. br. 5. toga članka do visine 4.000,00 kuna mjesečno po osnovi samo jedne dodijeljene stipendije. Porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 1.750,00 kuna mjesečno i porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 4.000,00 kuna mjesečno iz stavka 1. r. br. 4. i 5. toga članka međusobno se isključuju.

Stavkom 5. istoga članka propisano je da ako se u tijeku jednoga mjeseca poreznog razdoblja isplaćuju primitci iz stavka 1. r. br. 1. i/ili r. br. 3. i/ili r. br. 4. i/ili r. br. 5. i/ili r. br. 6. i/ili r. br. 7. i/ili r. br. 8. toga članka za više mjeseci istog ili prethodnog poreznog razdoblja, propisani neoporezivi iznosi priznaju se u ukupnom iznosu kumulativno za broj mjeseci za koje je nagrada, stipendija, športska stipendija ili naknada trebala biti isplaćena. Isplatitelji su obvezni u svojim evidencijama osigurati podatke o isplaćenim primitcima, i to po osnovi svih navedenih isplata koje obavljaju, a ako se primitci isplaćuju kod dva ili više isplatitelja, porezni obveznik obvezan je isplatitelju prije isplate dostaviti vjerodostojne isprave o ostvarenim primitcima kod drugih isplatitelja.

Nadalje, člankom 9. st. 1. toč. 23. Zakona, propisano je da se porez na dohodak ne plaća na stipendije studenata na poslijediplomskim studijima u skladu s točkama 14., 15. i 19. toga stavka te primitke, osim primitaka iz članka 5. Zakona, koji se isplaćuju poslijediplomantima, poslijedoktoran-

dima, istraživačima i znanstvenicima u skladu s točkama 15. i 19. toga stavka odnosno iz fondova i programa Europske unije i drugih međunarodnih fondova i programa uređenih posebnim propisima i međunarodnim sporazumima, za pokriće troškova školovanja, usavršavanja i znanstvenih istraživanja, odobrenih na temelju javnih natječaja, vjerodostojnih isprava i do propisanih iznosa.

Slijedom navedenog, člankom 9. st. 1. toč. 23. Zakona propisano je da se porez na dohodak ne plaća na stipendije studentima na poslijediplomskim studijima, a pod uvjetima propisanim za učenike i studente za redovito školovanje na srednjim školama, preddiplomskim, diplomskim ili integriranim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijima, odnosno preddiplomskim ili specijalističkim diplomskim stručnim studijima. Stoga, a u konkretnom slučaju iz upita, ako su ispunjeni uvjeti propisani Zakonom i Pravilnikom odnosno ako se radi o isplati stipendije studentima koji su za dodjelu stipendija izabrani na javnim natječajima, a koja je dostupna svim studentima na poslijediplomskim studijima na jednak način i pod jednakim uvjetima na nju se ne plaća porez na dohodak ukupno do iznosa propisanog člankom 6. Pravilnika pod uvjetom da Ugovorom o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja nije drukčije uređeno.

Na stipendije rezidentima na poslijediplomskim studijima isplaćene u 2015. i 2016. godini primjenjivali su se članak 10. toč. 12. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, Odluka USRH - 120/13, 125/13, 148/13, Odluka USRH - 83/14, 143/14 i 136/15) i članak 45. st. 1. toč. 3. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05, 96/06, 68/07, 146/09, 2/09, 9/09, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12, 79/13, 160/13 i 157/14) koji su bili na snazi do 31. prosinca 2016., a koji su istovjetni prethodno navedenim odredbama iz novog Zakona te se i u 2015. i 2016. godini moglo neoporezivo isplatiti stipendije studentima na poslijediplomskim studijima do 4.000,00 kuna mjesečno za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama na sveučilištima.

Ovršni zakon - 2017.

Izdavač: Novi informator

Broj stranica: 152

Uvez: meki

80,00 Kn

VI pitate MI odgovaramo

vi-mi@novi-informator.net

Upravni spor – zahtjev za izvršenje presude

Ako je zahtjev za izvršenje upravljen prema rješenju donesenom u izvršenju presude, više nije odlučno je li to rješenje doneseno u roku, već je li rješenje sukladno izreci presude, odnosno pravnom shvaćanju ili primjedbama suda

VI *Može li se zahtjev za izvršenje presude upravnog suda podnijeti i zbog pasivnoga i zbog aktivnog neizvršenja presude (npr. rješenje u izvršenju presude doneseno je nakon roka i protivno je uputama suda)? Ima li u tom slučaju osnove tražiti utvrđenje nedopustivosti izvršenja rješenja?*

MI Izvršenje presude regulirano je odredbama članka 80. st. 1. i članka 81. Zakona o upravnim sporovima (Nar. nov., br. 20/10, 143/12, 152/14, 94/16 - Odluka USRH i 29/17 - u nastavku teksta: ZUS).

Tzv. pasivnim neizvršenjem naziva se situacija kada tuženik odnosno tijelo nadležno za izvršenje u propisanom roku ne izvrši upravnosudsku presudu donošenjem novog rješenja. Pojam aktivnog neizvršenja uobičajeno, pak, označava donošenje novog rješenja, pri čemu je postupljeno protivno izreci presude, odnosno pravnom shvaćanju ili primjedbama suda. Odgovor na prvo postavljeno pitanje je, po prirodi stvari, negativan. Naime, ili novo rješenje nije doneseno u propisanom roku i još uvijek nije doneseno (pasivno neizvršenje), ili je rješenje doneseno, ali nije sukladno presudi koju je potrebno izvršiti (aktivno neizvršenje).

U potonjem slučaju nije od utjecaja je li rješenje doneseno nakon propisanog roka, jer ako je zahtjev za izvršenje podnesen u odnosu na rješenje doneseno u izvršenju presude, za koje rješenje podnositelj zahtjeva smatra da nije sukladno presudi, podnositelj prigovara aktivnom neizvršenju. U tom postupku više se ne utvrđuje je li rješenje doneseno u roku, već je li pri donošenju rješenja postupljeno prema izreci presude, odnosno pravnom shvaćanju ili primjedbama suda.

Zahtjev za utvrđenje nedopustivosti izvršenja rješenja (čl. 81. st. 3. i 7. ZUS-a) po prirodi je stvari, pak, vezan samo uz zahtjev za izvršenje presude zbog aktivnog neizvršenja.

Kada sadržaj zahtjeva za izvršenje presude zbog aktivnog neizvršenja - makar djelomice - izlazi iz okvira sadržaja izreke presude te uputa suda iznesenih u obrazloženju presude (npr. ako podnositelj

zahtjeva osporava razloge koje je javnopravno tijelo prvi put iznijelo u novom rješenju, a razlozi nisu bili obuhvaćeni upravnosudskim preispitivanjem u sporu u kojem je donesena presuda), zaštita tužitelja omogućena je u okviru novoga upravnog spora, a ne u postupku izvršenja. Pritom je potrebno od tužitelja zatražiti odobrenje da se njegov zahtjev za izvršenje tretira kao tužba, u kojem se slučaju dan podnošenja zahtjeva smatra danom podnošenja tužbe, kako močebitna pogrešna oznaka podneska od strane tužitelja ne bi utjecala na ocjenu pravodobnosti tužbe, pri prekluzivnim rokovima za podnošenje tužbe iz članka 24. ZUS-a.

Podsjećamo i da se, u slučaju izvršenja presude prije donošenja rješenja o zahtjevu za izvršenje, zahtjev odbija (čl. 81. st. 6. ZUS-a). Netom navedeno vrijedi neovisno o tome je li presuda izvršena u roku, te neovisno o tome je li zahtjev za izvršenje podnesen prije ili nakon isteka roka za izvršenje presude. Prema našem mišljenju, kada je zahtjev podnesen nakon isteka roka za izvršenje, a presuda tada još nije bila izvršena, unatoč odbijanju zahtjeva na strani podnositelja zahtjeva ne nastaje pristojbena obveza vezana uz rješenje o odbijanju zahtjeva. (3-9, A. R./K. O., 27. 10. 2017.)

Oslobodjenje fiskalizacije djelatnosti izvan popisa propisanih oslobođenja

Djelatnost koja nije na popisu onih djelatnosti koje su oslobođene obveze fiskalizacije, može biti oslobođena obveze fiskalizacije samo prema Odluci Vlade Republike Hrvatske, na temelju prijedloga ministra financija

VI *Obveznik fiskalizacije ostvaruje promete od djelatnosti prema posebnim propisima koji tu djelatnost čine specifičnom. Na koji način takva djelatnost može biti oslobođena od obveze fiskalizacije kada ta specifična djelatnost nije na popisu onih djelatnosti koje su oslobođene te obveze?*

MI Člankom 3. Zakona o fiskalizaciji u prometu gotovinom (Nar. nov., br. 133/12 i 115/16 - u nastavku teksta: Zakon) propisano je tko se smatra obveznikom fiskalizacije, bilo da je u pitanju fizička osoba, i to kad obavlja samostalnu djelatnost sukladno zakonskom propisu vezanom uz oporezivanje dohotka odnosno pravna osoba, ali i fizička osoba vezano uz oporezivanje porezom na dobit.

Člankom 5. Zakona uređeno je i propisano koje su sve djelatnosti oslobođene obveze fiskalizacije. Međutim, kad obveznik fiskalizacije ostvaruje promet od različitih djelatnosti, izuzet je od obveze fiskalizacije samo za one djelatnosti taksativno propisane člankom 5. Zakona te za djelatnosti oslobođene od obveze fiskalizacije na temelju odluke iz članka 6. Zakona.

Naime, odredbom članka 6. Zakona uređeno je da Vlada Republike Hrvatske može, na prijedlog ministra financija, donijeti Odluku o oslobodjenju određene djelatnosti od propisane obveze fiskalizacije u prometu gotovinom, polazeći od specifičnosti obavljanja određene djelatnosti. Sukladno navedenom, djelatnost koja nije na popisu onih djelatnosti koje su oslobođene obveze fiskalizacije može biti oslobođena obveze fiskalizacije samo prema Odluci Vlade Republike Hrvatske na temelju prijedloga ministra financija. (9-6, D. K., 3. 11. 2017.)

Dopuna dnevnog reda glavne skupštine dioničkog društva

Dioničari koji imaju 5% dionica dioničkog društva mogu i nakon što je sazvana glavna skupština tražiti dopunu dnevnog reda

VI *Mogu li dioničari dopuniti dnevni red glavne skupštine nakon što je ona već sazvana, i na koji način?*

MI Prema članku 278. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13 i 110/15), glavna skupština dioničkog društva mora biti sazvana ako to zatraže dioničari koji zajedno imaju udjele u visini od dvadesetog dijela temeljnog kapitala društva odnosno 5 % dionica. Statutom dioničkog društva može se odrediti da to pravo imaju i dioničari koji zajedno imaju udjele koji su manji od 5 % temeljnog kapitala.

Stavkom 2. toga članka predviđena je mogućnost da dioničari koji mogu zahtijevati sazivanje glavne skupštine dioničkog društva mogu zahtijevati i da se neki predmet stavi na dnevni red glavne skupštine dioničkog društva odnosno da se dopuni dnevni red i da se to objavi. Uz svaki novi predmet na dnevnom redu mora se dati obrazloženje ili prijedlog odluke. Zahtjev za stavljanje nekog predmeta na dnevni red društvo mora primiti najmanje

24 dana prije održavanja glavne skupštine, a društva čije su dionice uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, najmanje 30 dana prije održavanja glavne skupštine. Ako su dioničari iz članka 278. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima zatražili dopunu dnevnog reda, to se mora objaviti zajedno s pozivom na glavnu skupštinu dioničkog društva ili na drugi način, bez odgode, nakon što taj prijedlog prisprije društvu. Pritom se na odgovarajući način primjenjuje odredbe članka 277. st. 6. Zakona o trgovačkim društvima odnosno dopuna dnevnog reda mora se objaviti u glasilu društva, a ako su dioničari društvu poimenično poznati, o dopuni dnevnog reda može ih se obavijestiti preporučenim pismom.

Ako su dionice društva uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, na odgovarajući se način primjenjuje i odredba članka 277. st. 8. Zakona o trgovačkim društvima. Prema toj odredbi, društva čije su dionice uvrštene na uređeno tržište radi trgovanja, koja nisu izdala samo dionice koje glase na ime i nisu poziv za glavnu skupštinu poslale neposredno dioničarima, moraju poziv, najkasnije u vrijeme njegove objave, dostaviti medijima za koje se polazi od toga da mogu obavijest prenijeti na cijelo područje Europske unije. Dakle, kad se radi o dopuni dnevnog reda glavne skupštine dioničkog društva, valja postupiti na opisani način.

Na glavnoj skupštini dioničkog društva ne može se odlučivati o točkama dnevnog reda koje nisu valjano objavljene. To se odnosi i na točke dnevnog reda kojima je dnevni red trebao biti dopunjen. Ako bi se o dopunjenim točkama dnevnog reda koje nisu valjano objavljene ipak raspravljalo i o njima donijela odluka, takve odluke bile bi po bojne. (5-1, J. S., 2. 11. 2017.)

Sporazum sindikata o sindikalnim povjerenicima s pravima i obvezama radničkog vijeća

Ako kod poslodavca djeluje više sindikata, koji su postigli sporazum o sindikalnim povjerenicima koji će imati prava i obveze radničkog vijeća, pa se nakon toga osnuju i kod poslodavca počnu djelovati daljnji sindikati, potrebno je ponovno između svih sindikata sklopiti novi sporazum o sindikalnim povjerenicima koji imaju prava i obveze radničkog vijeća

VI *Kod poslodavca ne postoji radničko vijeće, ali djeluju tri sindikata i postigli su sporazum o tome koji će sindikalni povjerenici imati prava i obveze radničkog vijeća. Nakon toga osnovana su još dva sindikata i njihovi povjerenici počeli su djelovati kod poslodavca. Kakav to ima utjecaj na postojeći sporazum odnosno na to koji će sve povjerenici imati prava i obveze radničkog vijeća?*

MI Prema članku 148. Zakona o radu (Nar. nov., br. 93/14), radničko vijeće štiti i promiče interese radnika zaposlenih kod određenog poslodavca, savjetovanjem, suodlučivanjem ili pregovorima s poslodavcem ili od njega opunomoćenom osobom, o pitanjima važnima za položaj radnika. Prema članku 153. Zakona o radu, radničko vijeće, u svrhu zaštite i promicanja prava i interesa radni-

ka, u punom povjerenju surađuje sa svim sindikatima koji imaju svoje članove zaposlene kod određenoga poslodavca. Bitno je naglasiti da ako, prema stavku 3. istog članka Zakona o radu, kod poslodavca nije utemeljeno radničko vijeće, sindikalni povjerenik preuzima sva prava i obveze radničkog vijeća propisane tim Zakonom, osim prava iz članka 164. st. 2. Zakona o radu na imenovanje predstavnika radnika u organ poslodavca iz članka 164. st. 1. toga Zakona. Nadalje, prema stavku 4. članka 153. Zakona o radu, ako kod poslodavca djeluje više sindikata, sindikati se moraju sporazumjeti o sindikalnom povjereniku, odnosno povjerenicima koji će imati prava i obveze radničkog vijeća, a o postignutom sporazumu sindikati su dužni pisano obavijestiti poslodavca.

Dakle, prethodni sporazum svih sindikata kod poslodavca je obavezan te prema tome nema stupanja niti jednog sindikalnog povjerenika u funkciju radničkog vijeća sve do sporazuma, odnosno do pisane obavijesti poslodavcu o postignutom sporazumu i određenom sindikalnom povjereniku odnosno povjerenicima koji preuzimaju funkciju radničkog vijeća. Ako između sindikata koji djeluju kod poslodavca takav sporazum postoji, pa se nakon toga osnuje i kod poslodavca počne djelovati još jedan ili više sindikata, mišljenja smo da bi se tada, između svih postojećih sindikata, trebao sklopiti novi sporazum o sindikalnim povjerenicima koji će imati prava i obveze radničkog vijeća (10-0/9, B. B., 2. 11. 2017.)

Opoziv sazivanja glavne skupštine dioničkog društva

Sazvanu glavnu skupštinu, onaj tko ju je sazva, može opozvati sve do njezina održavanja

VI *Može li se održavanje glavne skupštine dioničkog društva, koja je već sazvana, opozvati i ako može, tko to može učiniti?*

MI Na postavljeno pitanje u Zakonu o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 111/12, 68/13 i 110/15) nema izričitog odgovora. Međutim, nije sporno, a posebno ne u pravnoj literaturi, da je moguće opozvati već sazvanu glavnu skupštinu dioničkog društva. Po prirodi stvari, glavna skupština može se otkazati dok nije održana. Glavnu skupštinu može otkazati onaj tko ju je i sazva. Naime, nelogično bi bilo da netko tko nije sazivač glavne skupštine, iako je nadležan sazvati glavnu skupštinu, opozove održavanje glavne skupštine koju je sazva neki drugi sazivač. Kad bi se to dopustilo, stvorilo bi zbrku i nesigurnost i dovodilo dioničare u situaciju da ne znaju tko što radi. Treba imati na umu da svaki ovlašten sazivač glavne skupštine ima svoj razlog i svrhu za sazivanje glavne skupštine, pa onemogućavanje održavanja glavne skupštine od nekoga tko ju nije sazva ne bi smjelo doći u obzir.

Opoziv bi trebalo objaviti onako kako je objavljen i poziv za sazivanje glavne skupštine. U pravnoj literaturi postoji dvojba oko toga je li opoziv valjan ako nije obavljen onako kako je objavljen i poziv. Tako akademik Jakša Barbić, u knjizi *Pravo društava*

knjiga druga, Društvo kapitala, Svezak 1., Dioničko društvo, Organizator, Zagreb, 2010., na stranici 1118, smatra da to što opoziv nije objavljen kao i poziv za sazivanje glavne skupštine, ne znači da opoziv nije valjan jer se opoziv može učiniti u bilo kojem obliku koji omogućuje da dioničari na vrijeme saznaju da je poziv opozvan. (5-1, J. S., 3. 11. 2017.)

Oporezivanje ostvarenih dobitaka od trgovanja kriptovalutama porezom na dohodak

Dobitci ostvareni na temelju trgovanja kriptovalutama smatraju se dohotkom od kapitala i oporezivi su porezom na dohodak po stopi od 12%

VI *Fizička osoba bavi se trgovanjem kriptovalutama na određenim platformama i ostvarila je dobitke na temelju trgovanja kriptovalutama. Kojim je porezom oporeziv tako ostvareni dobitak na tržištu kriptovaluta?*

MI Trgovanje kriptovalutama smatra se financijskim transakcijama te se na dohodak ostvaren po osnovi trgovanja kriptovalutama plaća porez na dohodak po osnovi kapitalnih dobitaka, jer se radi o dobitku po osnovi kupoprodaje kriptovaluta, koje imaju karakter valuta, a što se smatra ekvivalentom financijskih instrumenata na tržištu novca. Prema članku 64. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 115/16 - u nastavku teksta: ZPD), dohotkom od kapitala smatraju se, između ostaloga, i kapitalni dobitci koji su ostvareni u poreznom razdoblju. Prema odredbama članka 67. ZPD-a, dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka utvrđuje se kao razlika između ugovorene prodajne cijene, odnosno primitka utvrđenog prema tržišnoj vrijednosti financijske imovine koja se otuđuje i nabavne vrijednosti te imovine. Primitcima po toj osnovi smatraju se primitci od otuđenja financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda odnosno, između ostaloga, i primitci od otuđenja financijskih instrumenata i strukturiranih proizvoda, tj. primitci, npr. prenosivih vrijednosnih papira i strukturiranih proizvoda kao i drugih instrumenata tržišta novca.

Naime, kapitalni dobitak je razlika između vrijednosti koju je porezni obveznik uložio na početku trgovanja i koju je zaradio pri dospelju ili prodaji te financijske imovine. Porez se plaća na razliku između nabavne i prodajne cijene, umanjenu za možebitne troškove trgovanja. Nadalje, člankom 70. Zakona propisan je način utvrđivanja i plaćanja poreza na dohodak od kapitala te je porezni obveznik - imatelj financijske imovine sam obavezan porez na dohodak od kapitala po osnovi kapitalnih dobitaka obračunati, obustaviti i uplatiti do posljednjeg dana mjeseca veljače tekuće godine za sve kapitalne dobitke ostvarene u prethodnoj godini, umanjene za ostvarene kapitalne gubitke.

Porez se plaća po stopi od 12%, a koji se potom uvećava za prirez koji propišu općine i gradovi. Sukladno navedenom, dobitci ostvareni na temelju trgovanja kriptovalutama smatraju se dohotkom od kapitala i oporezivi su porezom na dohodak po stopi od 12%. (8-2/1, D. K., 3. 11. 2017.)

OSTVARIVANJE PRAVA RADNIKA U SLUČAJU STEČAJA I BLOKADE RAČUNA POSLODAVCA

21. studenoga 2017. (utorak), u 9.30 sati
Sheraton Zagreb Hotel, Kneza Borne 2

mr.sc. **IVAN MADUNIĆ dipl. oec.**, Ravnatelj Agencije za osiguranje radničkih tražbina

- **PREGLED ZAKONA O OSIGURANJU RADNIČKIH TRAŽBINA (NAR. NOV., BR. 70/17) (30) MIN**
 - osnovni pojmovi,
 - pregled statističkih podataka isplata Agencije za osiguranje radničkih tražbina

IVANA KRMEK, dipl. iur., Rukovoditeljica Odjela pravnih, kadrovskih i općih poslova u Agenciji za osiguranje radničkih tražbina

- **POSTUPAK OSTVARIVANJA PRAVA U SLUČAJU STEČAJA POSLODAVCA (60 MIN)**
 - postupanje Agencije za osiguranje radničkih tražbina (prava osigurana zakonom, postupak, rokovi, prijenos tražbina, novine u Zakonu i Pravilniku o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca (Nar. nov., br. 92/17)
 - **PRAKTIKUM:** popunjavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca
- **POSTUPAK OSTVARIVANJA PRAVA U SLUČAJU BLOKADE RAČUNA POSLODAVCA (60 MIN)**
 - Osnovni pojmovi, načela postupka, novine u Zakonu
 - Postupanje poslodavca u slučaju blokade računa poslodavca (Pravilnik o sadržaju i načinu podnošenja obrazaca u postupku ostvarivanja prava u slučaju blokade računa poslodavca (Nar. nov., br. 92/17))
 - **PRAKTIKUM:** popunjavanje zbirnog zahtjeva za isplatu plaće/naknade plaće u visini minimalne plaće

Kotizacija:

Kotizacija za sudjelovanje na savjetovanju iznosi 980,00 kn (PDV uključen) po sudioniku.

Pogodnost za pretplatnike Informatora:

Pretplatnici lista Informatore koji su podmirili obvezu za 2017., plaćaju kotizaciju za sudjelovanje na savjetovanju u iznosu 833,00 kn (PDV uključen) po sudioniku.

Naknada uključuje:

Sudjelovanje na savjetovanju, power point prezentaciju predavača, radni pribor i napitak za vrijeme stanke.

Kotizacija se uplaćuje unaprijed na transakcijski račun Novog informatora d.o.o.

broj **HR2823400091100150348**,

poziv na broj: **01 211117 – OIB TVRTKE**,

najkasnije do dana održavanja savjetovanja.

NOVELA ZAKONA O ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA

27. studenoga 2017. (ponedjeljak), u 9.00 sati
Sheraton Zagreb Hotel, Kneza Borne 2

Ana Marija Končić, voditeljica zemljišnoknjižne pisarnice Stalne službe u Sesvetama Općinskog građanskog suda u Zagrebu

- **RAZLOZI DONOŠENJA IZMJENA I DOPUNA ZAKONA O ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA I OPĆI PREGLED NOVINA**
 - pregled novina
 - utjecaj informatičkih tehnologija na zemljišnoknjižni postupak
 - sustav eMatica i eGrađanin
 - odlučivanje o prigovorima u prvom stupnju
 - posebni zemljišnoknjižni postupci
- **POJEDINAČNO PREOBLIKOVANJE ZEMLJIŠNIH KNJIGA U BAZU ZEMLJIŠNIH PODATAKA (BZP)**
 - utjecaj preoblikovanja u BZP-a na postupke koji se vode pred sudovima i uredima za katastar
 - različita stajališta o podobnosti čestica za prijenos u BZP
 - kada se može provesti pojedinačno preoblikovanje i nadležnost
 - prijenos podatka iz ZIS-a u BZP
 - postupak ispravka prijenosa podataka
 - postupanje s neriješenim predmetima

Tomislav Aralica, sudac Županijskog suda u Zagrebu

- **SASTAVLJANJE ZEMLJIŠNOKNJIŽNIH ULOŽAKA U POSTUPKU OSNIVANJA/OBNOVE ZEMLJIŠNIH KNJIGA**
 - dvije vrste obnove: na temelju nove katastarske izmjere ili tehničke reambulacije i na temelju podataka postojećeg katastarskog operata
 - rasprava za postupak sastavljanja uložaka (kad se provodi a kad ne, pravila postupka, zapisnik, koga se poziva na raspravu)
 - sastavljanje posjedovnice, vlastovnice (dvije inačice) i teretovnice
 - dovršetak sastavljanja uložaka
- **ISPRAVNI POSTUPAK U POSTUPKU OSNIVANJA/OBNOVE ZEMLJIŠNIH KNJIGA**
 - otvaranje nove zemljišne knjige
 - oglas o otvaranju zemljišne knjige i ispravnog postupka, prijave i prigovori, rokovi
 - rasprava za ispravak, postupovna pravila, pozivi, posljedice neodaziva, izvođenje dokaza, sporazum sudionika rasprave
 - odlučivanje po pravičnoj ocjeni i upućivanje na parnicu
 - provedba upisa na temelju odluke zemljišnoknjižnog suda
 - tužba na ispravak, brisovna tužba, stvarnopravne tužbe

Kotizacija:

Kotizacija za sudjelovanje na savjetovanju iznosi 980,00 kn (PDV uključen) po sudioniku.

Pogodnost za pretplatnike Informatora:

Pretplatnici lista Informatore koji su podmirili obvezu za 2017., plaćaju kotizaciju za sudjelovanje na savjetovanju u iznosu 833,00 kn (PDV uključen) po sudioniku.

Naknada uključuje:

Sudjelovanje na savjetovanju, power point prezentaciju predavača, **redakcijski pročišćeni tekst Zakona o zemljišnim knjigama**, radni pribor i napitak za vrijeme stanke.

Kotizacija se uplaćuje unaprijed na transakcijski račun Novog informatora d.o.o.

broj **HR2823400091100150348**,

poziv na broj: **01 271117 – OIB TVRTKE**,

najkasnije do dana održavanja savjetovanja.

NOVI Informatore

Izlazi ponedjeljkom

www.novi-informator.net

info@novi-informator.net

Nakladnik

Novi informator d.o.o.

Kneza Mislava 7/I, Zagreb

Nakladnički savjet

akademik Jakša Barbić

prof. dr. sc. Eduard Kunštek

prof. dr. sc. Jasna Omejec

dr. sc. Goran Vlašić

Direktorica

Marina Šurbek

Glavna urednica

Slavica Banić

Uredništvo

Biljana Barjaktar, izvršna urednica

Krešimir Orešković, izvršni urednik

Dražen Kozulić

Jerko Slovinić

Lektura

Meri Odak

Grafički urednik

Nenad Novak

Tisak

GZH, Zagreb

Redakcija

tel. 01/4555-454

faks 01/4612-553

urednistvo@novi-informator.net

Računovodstvo i pretplata

tel. 01/4555-454

faks 01/4612-553

pretplata@novi-informator.net

Cijena pretplate s PDV-om

tiskano izdanje 1.800,00 kn

internet izdanje 1.250,00 kn

tiskano + internet izdanje 2.300,00 kn

Cijene oglasa s PDV-om

1/1 str. 5.500,00 kn

1/2 str. 2.900,00 kn

1/3 str. 1.600,00 kn

1/4 str. 1.200,00 kn

pretplatnici ostvaruju 15% popusta